

KARAMAN SUĞLA GÖLÜ HAKKINDA ÇIKARILAN BİR İRÂDE-İ SENİYYE VE VERİLEN İMTİYÂZ*

Alaattin UCA** - Aytunç ÜLKER***

Özet

Konya'nın Seydişehir ilçesi sınırlarında Suğla Gölü adını taşıyan bir göl bulunmaktadır. Aynı adla Karaman yakınlarında da bir göl vardır. Fakat söz konusu göl günümüzde kurutulmuştur. Dolayısıyla bu iki göl birbirinden farklıdır.

Karaman'daki Suğla Gölü'nü kurutmak için 1 Nisan 1913 tarihinde bir irâde-i seniyye çıkarılmıştır. Bu irâde-i seniyye daha sonra *Takvîm-i Vekayi'* de bölümler halinde yayınlanmıştır. O dönemde Karaman idari taksimat bakımından Konya sınırları içerisinde olduğu için gölün adı söz konusu irâde-i seniyyede "*Konya Vilâyetinde Karaman Suğla Gölü*" olarak geçmektedir. Ayrıca bu irâde-i seniyyede "*Konya Vilâyetinde Karaman Suğla Bataklığı*" ifadesi de yer almaktadır.

Bahsi geçen irâde-i seniyye kapsamında bir de mukavelename bulunmaktadır. Bu mukavelename ve irâde-i seniyye yaklaşık bir yıl sonra 1915 yılında Lâyiha olarak da basılmıştır.

Lâyiha'ya göre Konya vilayetindeki Karaman Suğla bataklığının temizlenmesi ve kurutulması için bir anonim şirket kurulacaktır. Mukavelename ve Lâyihadan anlaşıldığı kadarıyla Karaman kasabası yakınında bulunan Suğla Gölü bataklığı kurutulacak, bu işin sonunda bir miktar sahipsiz arazi tarıma elverişli hale getirilecek ve dolayısıyla bu işi yapanlar söz konusu araziden yararlanma yoluna gideceklerdir.

Bu çalışmada bahsi geçen irâde-i seniyye ve ekinde bulunan mukavelename ile sonradan yayınlanan Lâyiha incelenecektir. Bataklığın kurutulması işleminden kimlerin ne şekilde çıkar sağlamak amacıyla olduğu ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler

Karaman, Suğla Gölü, Suğla Bataklığı, İmtiyaz, Sultan Mehmed Reşad

* Bu bildiri 2-3 Mayıs 2013 tarihlerinde Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen "Osmanlı Devleti'nde Nehirler ve Göller Sempozyumu Ticaret-Ulaşım-Askerî-Hukuk-Tarım'da sunulmuştur. Yeniden düzenlenerek yayınlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.
Karaman/Türkiye. alaattinuca@hotmail.com

*** Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Elemanı. Karaman/Türkiye.
aytunculker@hotmail.com

AN ISSUED IMPERIAL DECREE AND A PRIVILEGE GRANTED FOR THE SUĞLA LAKE IN KARAMAN

Abstract

There is a lake located in Seydişehir district of Konya named Suğla Lake. However, there was another lake with the same name in the city borders of today's Karaman. Today, this lake in Karaman is dried. Hence, these two lakes are different from each other.

In 1st of April 1913, an imperial decree was issued to dry this lake in Karaman. This imperial decree was later published in Takvîm-i Vekayi. In that period, Karaman was administratively a part of Konya. Therefore, in the imperial decree, it was stated as "Karaman Suğla Lake in Konya Province". Additionally, in the imperial decree, it was also stated as "Karaman Suğla Marsh in Konya Province".

Moreover, there is an agreement within this imperial decree. This agreement and imperial decree was published a year later in 1915 as a report.

In this way, it was to establish a share company to clean and get the marsh dry the Suğla Marsh in Konya Province. As apparent in the agreement, Marsh of Suğla Lake in Karaman was to be dried, and in the end, some land was to make available to do agriculture; so people cleaning the marsh were to benefit from these lands.

The imperial decree mentioned in the article and the attached agreement with the later published report will be analyzed. Also, in what ways the people aim to take advantage of drying the marsh will be put forth.

Key Words

Karaman, Suğla Lake, Suğla Marsh, Privilege, Sultan Mehmed Reşad

GİRİŞ

Suğla Türkçe bir kelimedir. Bu kelimeyle tuzla, kumla, tarla, kışla ve yayla gibi Türkçe kelimeler arasında yapı bakımından büyük bir benzerlik vardır. Türkçede “soğulmak” kelimesi ırmak, göl, pınar veya kuyu suyu gibi kaynakların çekilmesi anlamında kullanılır. Suğla adının da bu kökten geldiği düşünülmektedir. Türk Dil Kurumu’nun çıkarmış olduğu “Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi”ne göre, “soğla” kelimesi Anadolu’da çok yaygındır.¹ Araştırma konumuz olan Karaman Suğla Gölü ve Bataklığı ve bu alanın hemen yanında bulunan Suğla Köyünün muhtarı ile yaptığımız görüşmede köyün adının günümüzde “Hamidiye” olmasına rağmen halk arasında hâlâ “Soğla” şeklinde telâffuz edildiği ifade edilmiştir.² Bu kelime, (1) göl ve bataklıklarda su çekilmesiyle elde edilen ve daima yaş bulunan altı sulu toprak, (2) tarlaların fazla suyunu çekmek için açılan derin suyolları ve son olarak da (3) çaylar taşıktan sonra etraftaki arazide bıraktığı mil anlamlarına gelmektedir. Antalya ve Konya illerinde bu kelime “sola” biçiminde de kullanılır.³

Hamit Zübeyr ve İshak Refet, “Anadilden Derlemeler” adlı çalışmalarında bu kelimenin “suyla” biçiminde kullanıldığını da tespit etmişlerdir. Bu verilere göre, suğla kelimesinin göl sularının çekilmesiyle meydana gelen bataklık veya tarla anlamına geldiği anlaşılmaktadır.⁴

Zaman zaman yerleşim yerleri adlarını kuruldukları çevrelerdeki göl, bataklık veya düdenlerden almıştır. Suğla adı da başlangıçta göl sularının çekilmesiyle meydana gelen bataklık veya tarla anlamında kullanılırken sonradan köy, göl veya su adı olarak da kullanılmıştır.⁵

Karaman Suğla Gölü ile Seydişehir’deki Suğla Gölü arasında isim benzerliği olmakla beraber bunlar birbirinden farklı iki göldür. Seydişehir’deki Suğla Gölü halen mevcut iken Karaman’daki Suğla Gölü kurutulmuştur. Seydişehir’deki Suğla Gölünün antik kaynaklardaki adı “Trogitis” olarak geçmektedir.⁶ Bu göl Selçuklular döneminde “Seydişehir Gölü” ve “Gurgurum Gölü (Buhayre-i Gurgurum)” gibi isimlerle de anılmıştır.⁷ Bu göl Beyşehir

¹ Hasan Eren, “Suğla”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi*, IV. Cilt, Sayı 1, Ankara 1972, s. 93.

² Hamidiye (Suğla) Köyü Muhtarı Ekrem Koçak ile röportaj, 13.02.2013 (Bundan sonra agr., 13.02.2013 şeklinde belirtilecektir).

³ Eren, *agm.*, s. 94.

⁴ Eren, *agm.*, s. 94.

⁵ Eren, *agm.*, s. 94, 95.

⁶ Strabon, *Geographika Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII-XIII-XIV*, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Dördüncü Baskı, İstanbul, 2000, s. 65; Mehmet Kurt, *Antik Çağda Karaman (Laranda) ve Yakın Çevresi Tarihi Coğrafya-Yerleşimler-Kalıntılar-Buluntular*, Çizgi Kitapevi, Konya, 2011, s. 14; Mehmet Önder, *Seydişehir Tarihi*, Seydişehir Belediyesi Yayınları, 1986, s. 10.

⁷ Mehmet Akif Erdoğan, *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı (1522-1584)*, İzmir, 1998, s. 36; İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Burak Matbaası, Ankara, 1997, s. 188.

Gölünün güneydoğusundadır. Tektonik bir göldür. Bu özelliğinden dolayı su seviyesi zaman zaman düşmektedir.⁸

Karaman'ın kuzeyinde ve merkeze 15-20 km uzaklıktaki Suğla Köyü yakınında bulunan Suğla Gölü ise aslında tam bir göl olmayıp büyük ölçüde bataklık özelliğine sahiptir. Günümüzde bu bataklık kurutulmuştur. Elimizde bulunan, çizim tarihi belli olmayan ancak 19. yüzyılın ilk yarısında çizildiği tahmin edilen bir haritada da tarif ettiğimiz bölge “kurutulacak bataklıklar ve cedveller vasıtasıyla saky olunacak arazi” olarak belirtilmiş yani bu bölge kurutulacak bataklıklar ve yapılacak kanallar vasıtasıyla sulanacak arazi olarak tanımlanmıştır.⁹

Karaman'daki suğlalar merkez ilçenin kuzeyindeki ovada meydana gelmiştir. Arazinin yapısı ve konumu buna sebep olmuştur.¹⁰ Bölgedeki köylerin yerleri de büyük ölçüde suğla ya da suğlaların durumuna göre şekillenmiştir. Bu yüzden Karadağ'ın güneydoğusunda, güneybatı-kuzeydoğu doğrultulu bir hat üzerinde yani su altında kalan yerlerde köy yoktur. Bu hattan kenarlara doğru uzaklaştıkça köylerin arttığı görülmektedir.¹¹

Karaman'ın kuzeyinde bulunan ve sulu tarıma imkân verdiği için oldukça verimli olan bu suğlaların adı Kanuni devrine ait 1532-1535 tarihli Larende (Karaman) Şer'iye Sicillerinde ekonomik yönüyle “Suğla mukâta'ası” yani “Suğla vergisi” adı altında şöyle geçmektedir: “Mukâta'a-i suğla-i Kerti ve Virancık ve Dinek (Yarımcadinek) ve Tanrıvermiş ve Kayahasan ve Sundolos ve Sise... mezkûr karyelerde vâki' olan hâss suğla ve Suyüzü Suğlasından mîrîye ait olan galleye emîn olan Mehmed'in 150 kile arpa ve burçak ve nohud ve seğrek ve buğdaya ve resm-i bostan karşılığında İsa b. Takiyyüddin'e mukâta'aya vermesi, İsa'nın mukâta'ayı kabul etmesi. Evâsıt-ı Zilhicce 939/4-13 Temmuz 1533...ba'dehu Halil b. Pir Ahmed 'an karye-i Çoğlu 50 kile galle dahi ziyâde edib cem'an 200 kile olub defter olundu.”¹²

Karaman'daki suğlalar ova için eskiden beri önemli bir zenginlik kaynağı olmuştur. Fakat yağışların bol olduğu bazı yıllarda akarsular suğlaları fazla genişlettiği için bunlar zamanla fayda yerine zarar getirmiştir. Miladi 1575 tarihli bir hükümden anlaşıldığına göre yağışın bol olduğu yıllarda suğlalar genişleyince bölgedeki sipahiler fazla vergi talep etmişlerdir. Ayırı-

⁸ Güngör Karauğuz, *Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında M. Ö. II. Binde Orta Anadolu'nun Güney Kesimi*, Çizgi Kitapevi, Konya, 2005, s. 8; Recep Bozyiğit, “Mavi Boğaz (Konya) ve Çevresinin Jeomorfolojik Özellikleri”, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 29, 2010, s. 231, 245.

⁹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *İdare-i Meclis-i Mahsus*, 3325 (EKLER BELGE 1, EKLER BELGE 2).

¹⁰ Osman Gümüşçü, XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2001, s. 53.

¹¹ Gümüşçü, *age.*, s. 106.

¹² Alaaddin Aköz, *Kanunî Devrine Ait 939-941/1532-1535 Tarihli Lârende (Karaman) Şer'iye Sicili Özet-Dizin-Tıpkıbasım*, 2. Baskı, Tablet Kitabevi, Konya, Haziran 2006, s. 7.

ca Karaman'ın kuzeyinde bulunan söz konusu suğlalara iyi bakılmayıp, drene edilmediğinden buralar sürekli bataklık haline gelerek sıtma hastalığına sebep olmuştur. Bu olumsuzluklara rağmen diğerleri gibi Karaman yakınlarındaki suğlalar da daima bir ekonomik kaynak olarak görülmüştür. Dolayısıyla 16. yüzyıldan itibaren buralar sürekli kontrol altında tutularak hem Karaman (Larende) halkına büyük kazanç sağlamış hem de bu özelliğinden dolayı padişah hâssı durumuna getirilmiştir.¹³

Karaman yakınındaki bu suğlalar yine ekonomik özelliklerinden dolayı Osmanlı Kanunnamelerine de şöyle geçmiştir: *“Bulgardağı'ndan su gelüb Beydili'nde oligelen adet üzere kurbünde olan karye halkı bend dutarlar suğla olur. Ve andan Çoğlu'ya gelir ol dahi suğla olur ana dahi reaya muaveneti ile bend dutulagelmıştır. Bu cümle suğlalar ve bunun gibi nice yerlerde suğla kabil yerler vardır ki ihtimam olunub kargir bina ile bendler tutarlar. Nil-i Mısır'dan hâsıl olan gallat gibi bunda dahi vâfir mahsulât husulü mukarrerdir. Ammâ sâhib-i vukuf ve müstakim-i emîn kalîl-ül-vücûddur. Bulunsa dahi iltifat ve itibar riayet olunmamağla kimesne suğlalar tamirine rağbet göstermezler. Bu suğla olan yerlerin mahsulâtı âdetinin tariki miri ve reaya beyninde münâsefedir. Bundan gayri toprak sahibi öşr almak olıgelmış değildir.”*¹⁴

Osmanlı Şer'îye Sicillerinde ve Kanunnamelerinde adı geçen “Ağçaşehir, Dinek, Beydili, Çoğlu, Kerti, Virancık, Tanrıvermiş, Kayahasan, Sundolos, Sise, Suyüzü” suğlalarına ilave olarak Osmanlı Mufassal Tahrir Defterlerinde de “Tanrıvermiş, Sundolos, Sise, Kayacık, Kerti ve Virancık” suğlalarının adlarına rastlanmaktadır. Tamamı Karaman civarında olan ve hâss gelirine ayrılan bu suğlalardan 1584 yılında 43.490 akçe vergi toplanmıştır ki bu miktar o yıl elde edilen toplam gelirin % 4'ünü oluşturmaktadır.¹⁵

Her ne kadar Karaman'da suğlalar geliri yüksek olan yerler ise de zaman zaman bataklıkların genişlemesi yüzünden sorun teşkil etmiştir. Nitekim Tanin gazetesi adına 1909-1912 tarihleri arasında Bursa, Balıkesir, Kütahya, Isparta ve Konya vilayetlerini gezen Gazeteci Ahmet Şerif'e göre 20. yüzyılın başlarında Karaman'ın iki önemli problemi vardır. Bunlardan birincisi bölgenin yerli halkı ile muhacirler arasındaki arazi anlaşmazlıkları ikincisi ise Suğla meselesidir. Yazar bu sorunları 25 Nisan 1910 tarihli yazısında şöyle dile getirmiştir: *“Karaman'da vali, on beş günden beri, bekleniyor, hazırlıklar görülyordu. Bu gibi memurların yahut müfettişlerin, gidecekleri yerleri haber vermeleri, ne kadar gariptir ve bu, geliyoruz hazırlanınız demekten başka bir sebep midir? Valinin, Karaman'a kadar zahmet etmesine sebep olarak, eski halkı ile*

¹³ Gümüşçü, age., s. 106, 175.

¹⁴ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, 3. Kitap, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, s. 327, 328; Gümüşçü, age., s. 106, 107.

¹⁵ Gümüşçü, age., s. 107.

muahacirler arasındaki arazi anlaşmazlıkları ve Suğla meselesi gösterilmektedir. Bu kaza içinde, evvelce yerleştirilen göçmenlere, gelişigüzel verilen arazinin, kısmen sahibi olması, yerlilerle göçmenler arasında kavgaya sebep olmakta ve hükümeti, meşrutiyetin ilânından beri, zor bir durumda bırakmaktadır. Bu durumdan, memleketin eşrafı, ağaları faydalanmaktadır. Onlar, göçmenleri, eski halk aleyhine, teşvik ederek, tecavüz ettikleri araziye, ortaklık suretiyle, tarım için, tohumluk veriyorlar, yani eski halkın mutasarrıf olduğu arazinin bir kısmını, hükümet, göçmenlere taksim ettiği gibi, bir kısım da, eşrafın teşvik ve himayesiyle, göçmenler tarafından tecavüze uğramaktadır. İki sene evveline kadar, halk, seslerini çıkarmıyordu. Fakat şimdi, haklı olarak, şikâyet ediyorlar ve haklarını istiyorlar. Göçmenler ise bu araziye, kendilerine hükümetin dağıttığını söylüyorlar. Bu anlaşmazlıkların bazân karşılıklı dövüşlere ve öldürmelere kadar vardığı, birkaç kişinin kurban gittiği de gerçektir. Eski devrin ettiği bir nifak tohumu ki şimdi filizleniyor. Bütün hükümet dairelerini meşgul ediyor. Valinin bulduğu çareler, alacağı tedbirler bilinemezse de arazinin taksimi ve dağıtılması için komisyon kurulacağı ve mühendis gönderileceği söyleniyor. Yalnız vali paşa; göçmenler, kendilerine ait olmayan araziye tecavüz etmekte ve girmekte devam ederlerse, vurulmalarını, sözlü olarak, emretmiş ve bu birçok tenkitlere ve dargınlıklara yol açmıştır. Verdiği emrin yerine getirilmeyeceğini tabii herkesten iyi kendisi bilir.

Suğla meselesi de Karaman'ı epey uğraştırmaktadır. İçinde üç-dört köy bulunan Suğla Bataklığı, boş araziden olup, bunun kurutulması, kanallar açılarak, suların¹⁶ beş-altı saat bir yere akıtılması için evvelce İstanbul'da bazı paşazadeler tarafından teşebbüse geçilmiş ve Gabril Efendi'nin¹⁷ nazırlığı zamanında imtiyaz alınmak durumuna gelinmiş iken işin içinde yabancıların bulunduğunu anlayan ve kendileri için hayati bir mesele olduğunu takdir eden Karaman halkıyla köylüler

¹⁶ Ahmet Şerif, *Anadolu'da Tanin*, Haz. Mehmed Çetin Börekçi, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, s. 221.

¹⁷ Burada adı geçen Gabril Efendi, Osmanlı Devleti'nin Nafia Nazırlarından Gabriyel Noradunkyan'dır. Ekim 1852'de Üsküdar'da dünyaya gelmiştir. İyi bir eğitim alan Gabriyel Efendi, daha 19 yaşındayken 24 Nisan 1871 tarihinde Hariciye Nezareti Tahriratı Hariciye Evrak Odası'na stajyer olarak girmiş ve hükümet nezdinde yurt içinde ve yurtdışında önemli görevlere getirilmiştir. Kendisine verilen görevlerde başarılı olunca rütbe ve nişanlarla ödüllendirilmiştir. Yine uluslararası komisyonlarda görev yapması, ona yabancı devletler tarafından da bazı önemli nişanların verilmesine vesile olmuştur. II. Abdülhamit tarafından 15 Aralık 1908 tarihinde Meclis-i Ayan üyeliğine atanmıştır. 14 Nisan 1909'da kurulan Ahmet Tevfik Paşa ve 6 Mayıs 1909'da kurulan ikinci Hüseyin Hilmi Paşa hükümetlerinde Ticaret ve Nafia Nazırı olarak görev yapmıştır. Bu görevdeyken İttihat ve Terakki'nin yayın organı gibi çalışan Tanin Gazetesi'nin kampanyası sonucu 9 Eylül 1909'da istifa etmiş ve yerine Hallacyan Efendi atanmıştır. Noradunkyan Efendi, 22 Temmuz 1912'de göreve başlayan Gazi Ahmet Muhtar Paşa Kabinesi ile 29 Ekim 1912'de kurulan Kamil Paşa Hükümetinde Hariciye Nazırlığı görevini ifa etmiş ve bu görevleri esnasında 6 ay 25 gün bakanlıkta kalmıştır. Gabriyel Efendi, İttihat ve Terakki'nin Bab-ı Ali Baskını (23 Ocak 1913) sonrasında istifa eden Kamil Paşa Kabinesinden sonra kurulan hiçbir hükümette görev almamış, 26 Ocak 1913'te ailesi ile birlikte Fransa'ya gitmiştir. Belli bir süre ortalarda gözükmeyen Noradunkyan Efendi, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle ayrılmasından sonra ortaya çıkmış ve bağımsız Ermenistan emeliyle hareket eden Ermeni heyetinde yer almıştır. Mağlup devletlerin paylaşımalarının görüşüldüğü Paris Sulh Konferansı'nda Bogos Nubar Paşa ile birlikte Ermeni heyetine başkanlık ederek İtilaf Devletleri nezdinde Osmanlı aleyhine çalışmıştır. Heyet, özellikle Türkiye'nin doğusunda bir Ermenistan devletinin kurulması noktasında yoğunlaşmış, bu isteklerini ise Sevr Antlaşması ile elde etmiştir. Ancak Türk milletin vemiş olduğu istiklâl mücadelesi ve akabinde imzalanan Lozan Antlaşması onların bu isteklerini engellemiştir. (Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ercan Karakoç, "Osmanlı Hariciyesinde Bir Ermeni Nazır: Gabriyel Noradunkyan Efendi", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 7, Sayı 25, Bahar 2010, s. 157-177.)

başvurmuşlar ve söylediklerine göre, imtiyazın verilmesine engel olmuşlardır. Bunun üzerine, Karamanlılarla ilgili köylülerin katılabileceği bir şirket kurulmasına teşebbüs edilmiş ve bin beş yüz lira kadar bir para toplanmıştır. Halk ve köylüler, eğer İstanbul'dan istenilen imtiyaz verilirse hayvan besleyemeyeceklerini, araziden faydalanmayacaklarını pekiyi anlıyorlar ve her türlü fedakârlığa katlanarak imtiyaz almaya çalışacaklarını yahut çalışmaların hükümet tarafından yapıp arazi tapuya bağlanarak kendilerine satılmasını söylüyorlar. Fakat kurutma çalışmalarının yapılması en aşağı on beş-yirmi bin lira harcanmasına bağlı bulunduğundan teşebbüsün evveliyatına göre bunun sağlanması biraz güç gibi görünüyor ve işe kanunsuz çıkarlar karışacağından korkuluyor. Bu iki sebeple vali paşanın misafir olduğu belediye dairesine iki gün birçok yerli ve göçmen halk geldi gitti ise de sonuç anlaşılamadı vali de pazar günü yanındakilerle Ereğli'ye teşrif etti.”¹⁸

Ahmet Şerif'in bu yazısında dile getirdiği imtiyaz meselesinden vazgeçilmemiş olacak ki 23 Şubat 1914 tarihli¹⁹ Takvim-i Vekayi gazetesinin 1737. nüshasından başlamak üzere bölümler halinde, “Kavanin ve Nizâmât” başlığı altında bir irâde-i seniyye ve ekinde bir mukavelename yayınlanmıştır. Bu irâde-i seniyye aslında “Konya Vilâyetinde Karaman Suğla Gölünün Teybîsi Hakkında İmtiyâz Mukavelenâmesi” adını taşıyan bir imtiyaz sözleşmesinin Hey'et-i Vükela' yani bugünkü dille ifade etmek gerekirse Bakanlar Kurulu tarafından onaylanması demektir.²⁰

İmtiyaz sözcüğü şu anlamları taşımaktadır:

Başkalarından ayrılma, farklı olma.

Ayrıcalık.

3. Bir işi başkaları yapamamak üzere hususi müsaade ile bir kimseye veya bir müesseseye verme.²¹

Bu irâde-i seniyye Karaman ile ilgili olarak çıkarılan ve Osmanlı arşivlerinde yer alan nadir belgelerden biridir.²² Ancak söz konusu irâde-i seniyye incelendiği zaman yapılan işin gerçekten imtiyaz kelimesinin bütün anlamlarını harfiyen yerine getirdiği yani Karaman halkına herhangi bir katkısının olmadığı ve sulak araziye kurutmak bahanesiyle birilerinin bölgede rant elde etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

Bu irâde-i seniyye ile Konya Vilâyetinde Karaman Suğla Bataklığının temizlenmesi ve kurutulması için bir anonim şirket kurulması kararlaştırılmıştır. Bunun yanı sıra bataklık çevresindeki köylerin ahalisini iştirak ettirmek, kişiler adına senetler düzenlemek, hükümetçe kabul edilebilir ve ge-

¹⁸ Şerif, age., s. 222.

¹⁹ Tarihlerin birbirine çevrilmesinde şu eserden yararlanılmıştır: Gazi Ahmed Muhtar Paşa, *Takvîmü's-Sinîn*, Haz: Yücel Dağlı-Hamit Pehlivanlı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993.

²⁰ *Takvîm-i Vekayi*, 27 Rebî-ul-evvel 1332/10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1.

²¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Haz: Aydın Sami Güneycal, 12. Baskı, Ankara 1995, s. 434.

²² Ahmet Mısırlıoğlu, *Karaman Tarihi ve Kültürü Bir Zamanlar Karaman*, (Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A. Ş.'nin Katkılarıyla Basılmıştır), 2. Baskı, Haziran 2008, s. 7, 8.

çerli bir teminat verilmek şartlarıyla Osmanlı tebaasından Osman Paşazâde Ahmed, Edhem Paşazâde Tevfik Beyler ile tüccardan Mahmud, Bogos ve Ohannes efendilere imtiyaz verilmesi Meclis-i Vükelâ tarafından uygun görülmüştür.²³

Dönemin Padişahı Mehmed Reşad, Sadrazam ve Harbiye Nâzırı Mahmud Şevket, Hariciye Nazırı Mehmed Said, Şûrâ-yı Devlet Reisi Said, Şeyhülislâm Esad, Adliye Nâzırı ve Evkaf-ı Hümâyün Nâzır Vekili İbrahim, Bahriye Nâzırı Mahmud Paşa (Bulunmadı), Dâhiliye Nâzırı Âdil, Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırı Oskan, Ticaret ve Ziraat Nâzırı Celâl, Nafia Nâzırı Basarya, Maliye Nâzırı Rıfat ve Maarif Nâzırı Ahmed Şükrü beylerden oluşan heyet bu imtiyazı onaylamıştır.²⁴

Bu irâde-i seniyyede yapılacak işe halkın iştirak ettirileceği ifade edilmiş olsa da ekinde bulunan mukavelename incelendiğinde halkın büyük bir zarara uğrayacağı, elindeki araziye bile kaybedeceği anlaşılmaktadır.

Miladi 1 Nisan 1913, Rumi 19 Mart 1329 ve Hicri 23 Rebî'ü'l-âhir 1331 tarihini taşıyan bu irâde-i seniyyenin icrasına Nafia Nezareti'nin memur olduğu belirtilmektedir.²⁵

Mukaveleden anlaşıldığı kadarıyla Karaman Kasabası yakınında bulunan Suğla Gölü ve Bataklığı üzerinde işlemler yapılarak bataklık kurutulacak ve bu ameliyyâtın yani işin sonunda miktarı belli olmayan sahipsiz arazi tarıma elverişli hale getirilecek ve dolayısıyla bu işi yapanlar söz konusu araziden yararlanma yoluna gideceklerdir.²⁶

Mukaveleye göre imtiyaz sahipleri evvela kurutulacak gölün ve göl sularının akıtılacağı yerlerin 1/10.000 ölçüsünde mufassal ya da detaylı bir haritasını yaptıracaklardır. Bu haritanın yapılmasındaki maksat geçici ve devamlı su altında kalan yerleri tespit etmek ve tesviye işlemlerini işaretlemek olacaktır. Aynı şekilde bir de 1/100.000 ölçeğinde genel bir harita çizilecek ve bu haritadan Nafia Nezareti'ne on nüsha verilecektir. Ayrıca Nafia Nezareti'nin sağlayacağı teknik personel kurutma işlemiyle ilgili ihtiyaç duyulan her türlü kayıt ve evrakı imtiyaz sahiplerinin resmhanesinde tetkik edecek ve onlara yardımcı olacaktır. Bundan başka imtiyaz sahipleri konuyla ilgili işaretleri gösteren bir liste ve bir harita daha yapacaklardır.²⁷

İkinci bir husus ise ölçümlerle ilgilidir. Bölgede havanın sıcaklığı, nem ve buharı da muntazaman ölçülecek ve ölçüm sonuçları her yıl düzenli olarak Nafia Nezareti'ne bildirilecektir. Mukavelede belirtilen üçüncü bir husus ise yine yapılacak işlerin kesitlerinin belirli ölçülerde kâğıt üzerine akta-

²³ *Takvîm-i Vekâyî*, 27 Rebî'ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1.

²⁴ *Takvîm-i Vekâyî*, 27 Rebî'ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1.

²⁵ *Takvîm-i Vekâyî*, 27 Rebî'ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1.

²⁶ *Takvîm-i Vekâyî*, 27 Rebî'ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1.

²⁷ *Takvîm-i Vekâyî*, 27 Rebî'ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1, 2.

rilmasıyla ilgili olup işin teknik boyutunu kapsamaktadır. İmtiyaz sahiplerinin yerine getirmek zorunda oldukları dördüncü bir husus da kurutulacak bataklık içinde ve çevresindeki sahipli arazinin sınırlarını gösteren 1/1000 ölçekli bir harita yapmaktır. Bu haritada arazi su altında kalıp kalmadığına göre üç bölüme ayrılacak ve işaretlenecektir. İmtiyaz sahipleri bu harita ve resimlere ek olarak bir de rapor hazırlayacaktır. Bu rapor yapılacak işin teknik yönünü ortaya koyacak mahiyette olacaktır.²⁸

Buraya kadar söylenenler mukavelenin birinci ve ikinci maddelerinde yer verilen hususlardır. Daha sonraki maddelerde alınan kararlara göre imtiyaz dâhilinde olan daimi veya geçici olarak su altında kalan arazinin kurutulması ve ıslahı için kanal açılması, set yapılması gibi ne tür işlere ihtiyaç varsa bunların hepsi hazırlanacak haritalarda ve diğer çizimlerde gösterilecektir. Bütün bu işler imtiyaz sahipleri tarafından yapılacaktır. Yine mukavelede beyan edildiğine göre imtiyaz sahipleri bölgede şahıslara ait kanal, hendek ve ark gibi unsurları kaldırmak isterse sahiplerine tazminat ödeyerek bunu gerçekleştirebilecektir. Ayrıca eski köprü ayağı, kazık ve diğer enkazı da kaldırabilecektir. Yol ve geçitlerin inşasına duruma göre hükümet müdahale edebilecektir. Kullanılan malzemeler kaliteli olacak ve inşaatlar bilimsel metotlarla yapılacaktır. Suğla Gölü sularından istifade etmekte olan kişiler bu kurutma işinden dolayı zarara uğrarlarsa imtiyaz sahipleri bu zararı tazmin edeceklerdir. İmtiyaz sahipleriyle arazi sahipleri arasında anlaşmazlık çıktığında İstimlâk Kanununa göre hareket edilecektir. Geçici olarak inşaat için kullanılan arazinin sahiplerine hükümet marifetiyle imtiyaz sahipleri tarafından tazminat verilecektir.²⁹

Konu devlet arazisine geldiğinde ise imtiyaz sahiplerine daha serbest davranıldığı görülmektedir. Çünkü mukaveleye göre devlete ait topraklar inşaat için gerekli olduğu takdirde imtiyaz sahiplerine meccanen yani ücretsiz terk olunacaktır. Geçici olarak kullanılan devlet arazisinden de imalat veya çalışmalar müddetince bila ücret yani yine ücretsiz istifade edilecektir.³⁰

Mukaveleye göre imtiyaz sahipleri işin gerektirdiği ölçüde daha büyük ölçekli haritalar tanzim edecekler ve söz konusu kurutma işlemini proje haline getireceklerdir. Söz konusu çalışma irâde-i seniyye haline getirilip yani onaylandıktan sonra Nafia Nezareti'ne teslim edilecektir. Teslimat on sekiz ay içinde gerçekleşecektir.³¹

²⁸ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 2.

²⁹ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 2.

³⁰ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 2.

³¹ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 2.

Nezaret bu projeleri verilış tarihinden itibaren üç ay içinde inceleyecek uygun olanı uygun haliyle olmayanı da gerekli düzeltmeyi yaparak tasdik edecektir. Bu işler üç ay içinde yapılmazsa projeler onaylanmış sayılacaktır.³² Görüldüğü gibi burada bir baskı vardır. Nafia Nezareti projeleri onaylamaya zorlanmakta üç ay içinde onaylamazsa projeler onaylanmış sayılmaktadır.

Zorunlu sebepler dışında imtiyaz sahipleri projelerin tasdikinden itibaren altı ay zarfında işe başlayacak ve üç sene içinde inşaat bitirilecektir. Zorunlu haller olursa bu durum mahalli hükümete ve Nafia Nezareti'ne bildirilecektir. Projelerdeki değişiklikler ya da yeni projeler söz konusu olduğunda ise bu durum yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde Nafia Nezareti'ne sunulacaktır. Yapılan işler tamamlandığında Nafia Nezareti bir komisyon kurarak geçici kabulünü yapacak bundan üç sene sonra da yine bir komisyon marifetiyle yapılacak incelemenin sonunda şartlar uygun görülürse kesin kabulü gerçekleşecektir.³³

Kabul komisyonlarının harcırah ve diğer masrafları imtiyaz sahipleri tarafından karşılanacaktır.³⁴ Dolayısıyla imtiyaz sahipleri tarafından ihtiyaçları karşılanacak olan bir komisyonun yapılan işleri kabul etmemesi de mümkün olmayacaktır.

İrâde-i seniyye kapsamındaki mukavelenamenin bir diğer bölümü "*Arâzinin Tasnifi ve Eshâb-ı İmtiyâzın Hisse-i Menâfi'i*" başlığı altında düzenlenmiş olup buna göre bölgedeki arazi üçe ayrılacaktır. Bu bölümlerden her birine dâhil olan arazinin sınırları haritalarda muhtelif renklerle ve zemin üzerinde sabit işaretlerle gösterilecektir. Arazinin özellikleri şöyledir:

Birinci sınıf arazi daima su altında kalan veya bataklık halinde bulunan ve bu yüzden ziraata uygun olmayan yerler.

İkinci sınıf arazi daimi surette su altında bulunmayıp yalnız bazı yıllarda veya her yıl sürekli olarak bazı mevsimlerde su altında kaldığından dolayı ancak ara sıra tarım yapılabilen yerler.

Üçüncü sınıf arazi ise genel olarak tarım yapılabilen ve menfaat sağlanan yerler olmakla beraber ara sıra veya daima gereğinden fazla sulak olduğundan dolayı kıymetten düşmüş yerlerdir.

Verilen bu imtiyazın ya da yapılan mukavelenamenin en önemli noktası, birinci sınıfa dâhil olup imtiyaz sahipleri tarafından temizlenip kurutulacak olan sahipsiz arazinin imtiyaz sahiplerinin malı olması ve bu arazinin söz konusu şahıslara ücretsiz tapu edilecek olmasıdır.

³² *Takvîm-i Vekayi*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 2; *Takvîm-i Vekayi*, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738, s. 3.

³³ *Takvîm-i Vekayi*, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738, s. 3.

³⁴ *Takvîm-i Vekayi*, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738, s. 3.

Mukavelename ile birinci sınıftaki sahipsiz arazi imtiyaz sahiplerine verilirken sahipli arazinin yani kişilerin elinde bulunan toprakların yarısı, ikinci sınıfa mensup olanların dörtte biri imtiyaz sahiplerine terk edilecektir. Mesele bununla da bitmemektedir. Üçüncü sınıf arazide ise şöyle bir uygulama olacaktır: Bu arazi kurutma işinden sonra incelemeye alınacak yani kurutma işleminden önceki kıymetiyle kurutma işleminden sonraki kıymeti araştırılacak ve değer artışının yarısı arazi sahipleri tarafından yine imtiyaz sahiplerine ödenecektir.³⁵

Birinci ve ikinci sınıf arazi sahipleri yukarıda belirtildiği şekilde arazilerinin yarısını ve dörtte birini imtiyaz sahiplerine terk etmek istemedikleri takdirde imtiyaz sahipleri tarafından bir şirket kurulacaktır. Bu şirketin kurulması ve keşifler için yapılan masraflar da dâhil kurutma işlemi için yapılan bütün harcamalar birinci ve ikinci sınıfa dâhil olan sahipli ve sahipsiz araziye bölünecek, dönüm başına kaç kuruş düştüğü Nafia Nezareti'nce tespit edilecektir. Böylece hesaplanan bedel esas tutularak birinci sınıf arazi için tam ve ikinci sınıf arazi için yarım hisse itibarıyla zikredilen arazinin büyüklüğü ile orantılı bir şekilde hesaplanarak tespit edilecek miktardaki para arazi sahipleri tarafından imtiyaz sahiplerine ödenecektir. Üçüncü sınıf arazi sahipleri ise arazilerinde gerçekleşecek değer artışının yarısını nakit olarak ödemek istemedikleri takdirde bu paranın karşılığı olarak komisyon tarafından takdir olunan kıymet esasına göre gereken miktarda araziye kendi arazisinden ayırarak imtiyaz sahiplerine terk edeceklerdir.³⁶

Bu hükümlere uygun olmak şartıyla arazi sahipleri tarafından imtiyaz sahiplerine verilmesi lazım gelen paranın imtiyaz sahipleri tarafından kabul edilecek muteber kefiller gösterilmek şartıyla en geç on sene zarfında yüzde beş basit faizle taksitler halinde ödenmesi gerekecektir.³⁷ Görüldüğü gibi burada arazi sahiplerinin lehine hiçbir şey yoktur. Her halükârda imtiyaz sahipleri kârlıdır. En az 20-30 bin dönüm arazinin imtiyaz sahiplerinin eline geçmesi ayrıca köylülerden büyük miktarda para talep edilmesi gündeme gelmektedir.

Söz konusu imtiyaz kapsamında önemli görevler üstlenecek bir komisyonun kuruluşu da mukavelenamenin başka bir maddesi ile düzenlenmiştir. Bu düzenleme de ilginçtir. Sahipli ve sahipsiz arazinin sınırlarını belirlemek, adı geçen araziden devamlı veya geçici olarak su altında bulunanları ayırt etmek, arazinin kurutulmadan önce ve sonraki kıymetlerini takdir etmek, arazi sahiplerinin kurutma işinden ne kadar zarar ya da kâr ettikle-

³⁵ *Takvîm-i Vekayî*, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738, s. 3.

³⁶ *Takvîm-i Vekayî*, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738, s. 3; *Takvîm-i Vekayî*, 29 Rebî-ül-evvel 1332 / 12 Şubat 1329, No: 1739, s. 2.

³⁷ *Takvîm-i Vekayî*, 29 Rebî-ül-evvel 1332 / 12 Şubat 1329, No: 1739, s. 3.

rini belirlemek üzere bir komisyon kurulacaktır. Bu komisyon ikisi arazi sahipleri tarafından ikisi imtiyaz sahipleri tarafından seçilmek ve üçü hükümet tarafından tayin olmak üzere yedi üyeden oluşacaktır. Komisyon keşiflerin yapıldığı andan itibaren görevine başlayacak, hükümetten dilekçeleri havale olunan müracaat sahiplerini dinleyecek, bölgedeki halktan ve hükümet memurlarından gerekli bilgi ve açıklamayı talep edebilecektir. Komisyonun oy çokluğu ile alacağı kararlar gerek imtiyaz sahipleri gerekse arazi sahipleri için mutlaka uyulacak kararlar olacaktır. Komisyon üyelerinin harcırahları, ilân ve inceleme masrafları tamamen imtiyaz sahipleri tarafından sağlanacaktır.³⁸

Bataklık alandaki vakıf arazileri de unutulmamıştır. Buna göre kurutulacak alanda tahsisat kabilinden vakıf arazisi yani mülkiyeti devlete ait ancak geliri hazineye alacaklı bir şahsa bırakılmış arazi varsa bunlar aynı şahsa ait araziler gibi işlem görecektir, evkaf-ı sahiha yani gerçek vakıf arazileri ise mevcut kanun ve usule tabi tutulacaktır.³⁹

Yapılacak kurutma işleminden zarar görebileceğini tahmin edenler ve itiraz etmek isteyenler için de bir yol bulunmuştur. Buna göre kurutma işlemine başlamadan önce İstanbul'da vilayet merkezinde yayınlanan beş gazetede ve kurutma işleminin yapılacağı bölgelerde de münadiler vasıtasıyla haftada birer defa olmak üzere toplam altı defa ilan verilecektir. Bu ilanlarda kurutulacak ve ıslah edilecek yerlerdeki arazinin sınıflara ayrılmasından, sınırlarının belirlenmesinden veya yapılacak işlerden zarar göreceğini tahmin edenlerin merkezi ya da mahalli hükümete müracaat etmeleri duyurulacaktır. Bir yıl içinde müracaat etmeyenlerin bundan sonraki müracaatları dikkate alınmayacaktır. Mahalli hükümetten başka makamlara yapılan başvurular süresi içinde ilgili komisyona ulaştırılamazsa zamanı geçtiğinden dolayı dikkate alınmayacaktır.⁴⁰

Mukavelenamenin dördüncü ve son bölümü ise muhtelif maddelerden oluşmaktadır. İmtiyaz sahipleri mukavelenamenin irâde-i seniyyeye dönüşmesinden itibaren iki ay zarfında Osmanlı Bankasına nakden veya piyasa fiyatıyla devlet tahvili olarak bin lira teminat vereceklerdir. Teminatın yatırılmasından sonra Ferman-ı Âlî kendilerine teslim olunacaktır. Bu teminat, işin kesin kabulü yapıldıktan sonra iade edilecektir. İmtiyaz sahipleri iki ay içinde teminatı yatırmaz ise kendilerine ayrıca bir uyarı yapılmayacak ve imtiyazı kaybetmiş sayılacaklardır.⁴¹

³⁸ *Takvîm-i Vekayî*, 29 Rebî-ül-evvel 1332 / 12 Şubat 1329, No: 1739, s. 3.

³⁹ *Takvîm-i Vekayî*, 29 Rebî-ül-evvel 1332 / 12 Şubat 1329, No: 1739, s. 3.

⁴⁰ *Takvîm-i Vekayî*, 29 Rebî-ül-evvel 1332 / 12 Şubat 1329, No: 1739, s. 3.

⁴¹ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 1.

İmtiyaz sahipleri kurutma işini kendileri yapabilecekleri gibi iç tüzüğü Nafia Nezaretince onaylanacak bir Osmanlı anonim şirketine de devredebilecektir.⁴²

Hükümet imtiyaz dâhilinde lüzum gördüğü yerlerde tabya ve istihkâmlar yapabilecek ve bundan dolayı imtiyaz sahipleri hiçbir suretle zarar ve ziyan talebinde bulunamayacaktır.⁴³

İşler bittikten sonra yapılan kanal, hendek, hark gibi kurutmayı sağlayacak bütün yapıların tamiri için de bir komisyon kurulması düşünülmüştür. Buna göre kesin kabulü yapılan kanal, hendek, hark gibi yapıların korunması ve tamiratının sağlanması için imtiyaz sahipleri veya yerlerine geçecek şirketin de dâhil olduğu bütün arazi sahipleri arasından seçilecek üç kişi ve hükümet tarafından tayin olunacak üç kişiden oluşan toplam altı kişilik bir heyet oluşturulacaktır. Bu heyet herkesin arazisinin büyüklüğü ve temin ettiği yararın derecesi nispetinde tamirata katkıda bulunmasına nezaret edecektir. Heyete arazi sahipleri tarafından seçilecek üyelerin hükümetçe kabul ve memuriyetlerinin tasdik edilmesi gerekecektir. Ayrıca bu işle ilgili toplanacak paranın miktarı ile harcanmasına dair düzenlenecek nizamname hükümetin onayına sunulacaktır.⁴⁴

İmtiyaz sahipleri zamanında işi bitirmeyip uyarıları da dikkate almazlarsa teminatları yanacak ve imtiyaz feshedilecektir. Böyle bir durumda işin devamını sağlamak için imtiyaz sahiplerinin de görüşü alınarak Nafia Nezaretince belirlenecek miktar üzerinden müzayede yapılacaktır. Müzayedenin sonunda işi alan kimse yine bu mukavele hükümlerine tabi olacaktır. İmtiyaz sahiplerinin hak ve vazifeleri bu kişiye devredilecektir. İhale bedelinden müzayede masrafı ve diğer masraflar düşüldükten sonra kalan kısım imtiyaz sahiplerine ödenecektir. Müzayededen sonuç alınamaz ise üç ay sonra kıymet ve fiyat belirtilmeksizin yeniden bir müzayede ilanı yapılacaktır. Bundan da sonuç alınamaz ise imtiyaz sahibinin hiçbir hakkı kalmayacak, yaptığı inşaatlar ve bütün alet edevat devletin malı olacaktır. İmtiyaz sahipleri yeniden bu işe talip olurlarsa o zaman yanmış olan teminatın iki misli teminat ödeyeceklerdir.⁴⁵

Çalışmaların başlayıp kesin kabulün yapılacağı tarihe kadar imtiyaz sahipleri inşaat üzerinde yapılacak teftişin masraflarını karşılamak üzere Nafia Nezaretine her ay on lira ödeyecektir.⁴⁶

⁴² *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 1, 2.

⁴³ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁴⁴ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁴⁵ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁴⁶ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

İmtiyaz sahipleri çalışmalar esnasında ihtiyaç duyuldukça çağrılacak bir ecnebi başmühendisin dışında bütün çalışanlarını Osmanlı tebaasından seçecektir.⁴⁷

İnşaat çalışmaları sırasında tarihi eser vesaire ortaya çıkması halinde mevcut nizâmâtâ göre hareket edilecektir.⁴⁸

Çalışmalar sırasında hükümet inşaat alanında fen ya da zabıta memurları bulundurmak lüzumu hissederse bunların ikamet-i için geçici binalar imtiyaz sahipleri tarafından yapılacaktır.⁴⁹

Mukavelenamenin irâde-i seniyyeye dönüştüğü tarihten kesin kabul yapılmaya kadar imtiyaz sahipleri ya da devredecekleri şirketin ikamet-gâhı Konya'da olacak ya da orada resmi bir vekil yani vekâleti yazı ile bildirilmiş ya da onaylanmış bir temsilci bulunduracaktır. Aksi halde belediye yapılacak tebligat imtiyaz sahipleri veya yerlerine geçecek şirkete tebliğ edilmiş sayılacaktır.⁵⁰

Mukavelenamenin uygulanmasından dolayı hükümet ve imtiyaz sahipleri arasında çıkacak anlaşmazlıklar Şura-yı Devlette, imtiyaz sahipleriyle ahali arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar ise ait olduğu Osmanlı mahkemelerinde halledilecektir.⁵¹

Bu mukavelename 2 Nisan 1329 (15 Nisan 1913) tarihli ve 18 nolu tezkiye-i samiyeye yani sadrazamlık makamından yazılan yazı ile tebliğ olunan irâde-i seniyyeye uygun olarak der-saâdetde yani İstanbul'da karşılıklı olarak imzalanmıştır.⁵²

14 Ağustos 1329 (27 Ağustos 1913) tarihinde bu mukavelenameyi imtiyaz sahipleri olarak Tevfik Bey adına vekâletname ile vekili Rifat, Ahmed Bey adına vekâletname ile vekili ve kendi adına Ohannes Arslanyan, Mahmud Bey ve Bogos Arslanyan imzalarken hükümet adına ise Nafia Nazırı Osman Nizami Bey imzalamıştır.⁵³ Bu irâde-i seniyye ve mukavelename şöyle bir tarihi süreçten geçmiştir:

⁴⁷ *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁴⁸ *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁴⁹ *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁵⁰ *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁵¹ *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁵² *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁵³ *Takvîm-i Vekayi*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2; Osman Nizami Paşa 1856-1939 yılları arasında yaşamıştır. 16.10.1908-23.04.1913 tarihleri arasında Berlin Büyükelçiliği, Haziran-Aralık 1913 tarihleri arasında Nafia Nazırlığı ve 20.08.1921-30.08.1922 tarihleri arasında da Roma Büyükelçiliği yapmıştır (Sinan Kunalalp, *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricalî (1839-1922) Prosopografik Rehber*, İsis Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 2003, s. 115). Berlin Büyükelçiliği sırasında Londra'da I. Balkan Savaşı sonrasında yapılan 13 Aralık 1912'de başlayan barış konferansına katılan Türk heyetindeki temsilcilerden biridir (*New York Times*, 10 Aralık 1912). Aynı zamanda Bulgaristan'la 29 Eylül 1913'te yapılan barış antlaşmasında imzası vardır (Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Cilt I, Ankara, 1953, s. 457). Osman Nizami Paşa Nafia Nazırlığı döneminde Ali Fuat Cebesoy'un Kuzguncuk'taki evinde bir hafta sonu Mustafa Kemal ile tanışmıştır. Osman Nizami Paşa'nın "İstibdat idaresi bir gün elbette yıkılacaktır. Fakat onun yerine batılı manada bir idare gelip de memleketi her bakımdan acaba kaldırılabilecek midir? Ben buna inanmıyorum" demesi Mustafa Kemal'i kuşlandırmıştır. Nizami Paşa Abdülhamit'in adamlarından biri olabilir mi? Kendisinin ağzını arayan bir hafife midir? Mustafa Kemal, bu olasılıklara karşın gene de düşüncelerini cesaretle söy-

1 Nisan 1913'te bir irâde-i seniyye çıkarılarak Karaman Suğla Bataklığını kurutma imtiyazının ilgili kişilere verildiği onaylanmıştır.

15 Nisan 1913'te 18 nolu sadrazamlık tebliği ile irâde-i seniyye imtiyaz sahiplerine duyurulmuştur.

27 Ağustos 1913'te imtiyaz sahipleri ve devlet adına söz konusu irâde-i seniyyeye uygun olarak mukavelename karşılıklı olarak imzalanmıştır.

Böylece irâde-i seniyye ve irâde-i seniyyeye iktiran eden yani eki haline gelen mukavelename 23 Şubat 1914 tarihinden başlamak üzere kısım kısım Takvîm-i Vekayî'de yayınlanmıştır.⁵⁴

Ayrıca 1330 tarihinde İstanbul Bâb-ı Âli Caddesi, 23-32 numaralı adreste bulunan Cihân Matbaasında "*Karaman Kasabası Kurbunda Vâkî' Suğla Gölü'nün Teybîsi Hakkında İmtiyaz Mukavelenamesi Lâyihasıdır*" adıyla küçük bir risale yayınlanmıştır. Bir örneği bugün Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan bu Lâyiha günümüz Türkçesine aktarılarak orijinal metniyle birlikte makalemizin sonuna eklenmiştir.⁵⁵

Ancak Takvîm-i Vekayî'de yayınlanan irâde-i seniyye ve irâde-i seniyyeye dönüşen mukavelename ile İstanbul'da Cihân Matbaasında müstakil olarak bastırılan mukavelename arasında bazı küçük imla ve söyleyiş farklılıkları dışında çok ciddi anlam farklılıklarına yol açabilecek alıntı veya noksanlar da bulunmaktadır:

Takvîm-i Vekayî'de mukavelename ile birlikte irâde-i seniyye metni ve başta padişah olmak üzere hey'et-i vükelânın isimlerine yer verilirken, Lâyhada bu kısım yoktur.⁵⁶

Takvîm-i Vekayî'de yayınlanan mukavelenameyi Osmanlı Devleti adına Nafia Nazırı Osman Nizami imzalamıştır. Lâyihanın sonunda ise herhangi bir imza yoktur.⁵⁷ Ancak Lâyihanın ikinci sayfasında Nafia Nazırı olarak "*Osmanlı Devleti namına hareket eden Meclis-i Âyân a'zâsından Ticaret ve*

lemeye karardır. Der ki: "Paşa Hazretleri! Garplı manadaki idareler de zamanla gelişmişlerdir. Bugün uyur gibi görünen milletimizin çok kabiliyeti ve cevheri vardır. Fakat bir- inkılâp vukuunda bugün iş başında olanlar yerlerini muhafaza etmeye kalkarlarsa o vakit buyurduğunuz kabul etmek lazım gelir. Yeni nesiller içerisinde her hususta itimada layık insanlar çıkacaktır." Osman Nizami Paşa susup, olumlu ya da olumsuz hiçbir cevap vermemiştir. Aynı günün akşamı ayrılmak üzere veda eden Mustafa Kemal'e şunları söylemiştir: "Mustafa Kemal Efendi oğlum, sen, bizler gibi yalnız Erkân-ı Harp zabıtı olarak normal bir hayata atılmayacaksın. Keskin zekân ve yüksek kabiliyetin memleketin geleceği üzerinde müessir olacaktır. Bu sözlerimi bir kompliman olarak alma. Sende, memleketin başına gelen büyük adamların daha gençliklerinde gösterdikleri müstesna kabiliyet ve zekâ emareleri görmekteyim. İnşallah yanılmamış olurum." (Ali Fuat Cebesoy, *Sınıf Arkadaşım Atatürk*, İstanbul, 1981, s. 36). Osman Nizami Paşa yanılmamıştır. Gerçekten de Mustafa Kemal, gençlik çağlarından beri geleceğin Atatürk'ünden belirtir ve ışıklar vermiştir.

⁵⁴ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1; *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

⁵⁵ Bkz. EKLER BELGE 3, *Karaman Kasabası Kurbunda Vâkî' Suğla Gölü'nün Teybîsi Hakkında İmtiyâz Mukavelenâmesi Lâyihası*, Matbaa-i Cihân, Bâb-ı Âli Caddesi Numero 23-32, İstanbul 1330 (Bundan sonra *Lâyiha* şeklinde gösterilecektir).

⁵⁶ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1; *Lâyiha*, s. 2.

⁵⁷ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2; *Lâyiha*, s. 10.

Nafia Nazırı utûfetli Gabriel Noradunkyan Efendi Hazretleri” ifadesi kullanılmıştır.⁵⁸

Takvîm-i Vekayî’de “*harîta-i mufassala*” tabiri kullanılırken, Lâyihada “*harîta-i muntazama*” tabiri kullanılmıştır.⁵⁹

Takvîm-i Vekayî’de ölçekler hem rakamla hem de yazıyla ifade edilirken, Lâyihada sadece rakamla ifade edilmiştir.⁶⁰

Takvîm-i Vekayî’de yayınlanan mukavelenamenin dokuzuncu maddesinde yer alan, “*İş bu muamele üç ay zarfında Nezâretce ifâ edilmediği halde projeler tasdik edilmiş add olunacaktır*” ifadesi Lâyihada yayınlanan mukavelenamedeki aynı maddede yer almamaktadır.⁶¹

Takvîm-i Vekayî’de yayınlanan mukavelenamenin yirminci maddesi “*Hükûmet-i seniyye daire-i imtiyaz dâhilinde lüzum göreceği mevâkide tabya ve istihkâmlar inşa edebilecek ve bundan dolayı sahib-i imtiyazın bir gûna zarar ve ziyan talebine hakkı olmayacaktır*” şeklinde iken, Lâyihada ise aynı madde şöyle düzenlenmiştir: “*Hükûmet-i seniyye arzu ettiği takdirde daire-i imtiyaz dâhilinde tensib edeceği mevâkide kendi hesabına istihkâmat-ı daim ve muvakkate inşa edebilecektir.*” Yani Lâyihada imtiyaz sahiplerinin zarar ve ziyan talebinde bulunamayacakları hususu dile getirilmemiş veya metinden çıkarılmıştır.⁶²

Takvîm-i Vekayî’deki yirmi birinci maddede kullanılan “*hey’et*” kelimesi yerine Lâyihada “*sendika*” kelimesi kullanılmıştır.⁶³

Görüldüğü gibi buraya kadar arada bazı küçük farklar vardır hatta bunlardan bazıları dikkate almaya değmeyecek niteliktedir. Ancak bazı noktaları gözden uzak tutmak mümkün değildir. İşte bunlardan biri şudur:

Mukavelenamenin Lâyihada yayınlanan kısmında bir yirmi ikinci madde vardır ki bu madde Takvîm-i Vekayî’de yoktur ve şundan bahsetmektedir: “*Gerek efrâd-ı ahâlinin tahd-ı tasarrufunda bulunan ve gerek eshâb-ı imtiyaza aid olan birinci sınıf arâzi amelîyyâtının ikmâliyle kabil-i ziraat bir hale getirildikten sonra iki sene müddetle a’şârdan ve vergiden muaf olacaktır*”.⁶⁴ Bu da imtiyaz sahiplerine tanınmış başka bir ayrıcalıktır.

Buradan itibaren her iki kısımdaki mukavelenamenin maddeleri arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Uyumsuzluğun sebebi de yukarıda bahsedilen maddenin mukavele metnine sokulmuş olmasıdır. Dolayısıyla Takvîm-i Vekayî’deki yirmi ikinci madde Lâyihada yirmi üçüncü

⁵⁸ Lâyîha, s. 2.

⁵⁹ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1; *Lâyîha*, s. 2, (harîta-i mufassala- tafsilâtî harîta, harîta-i muntazaman-intizamî harîta) .

⁶⁰ *Takvîm-i Vekayî*, 27 Rebî-ül-evvel 1332 / 10 Şubat 1329, No: 1737, s. 1; *Lâyîha*, s. 2.

⁶¹ *Takvîm-i Vekayî*, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738, s. 3; *Lâyîha*, s. 5.

⁶² *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2; *Lâyîha*, s. 9.

⁶³ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2; *Lâyîha*, s. 9.

⁶⁴ *Lâyîha*, s. 9; *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2.

maddeye denk gelmiştir.⁶⁵ Yine bu nedenle Takvîm-i Vekayî'deki mukavelename yirmi sekiz madde iken Lâyihadaki mukavelename yirmi dokuz madde olmuştur.⁶⁶ Görüldüğü gibi söz konusu mukavelename hem Takvîm-i Vekayî'de yayınlanmış hem de bir broşür haline getirilmiştir. Ancak broşürde yapılan ekleme ve çıkarmaların genelde imtiyaz sahiplerinin lehine olduğu hissedilmektedir.

Bu irâde-i seniyyenin çıkarılması ve mukavelenamenin imzalanmasından yaklaşık yedi-sekiz yıl sonra 1922'de Karaman İdadisi Riyaziyye Muallimlerinden Sapançalı H. Hüseyin Suğla Bataklığı ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

"Suğla Bataklığı:

Karaman'ın havasını asıl ifsad ve birçok hastalıkları tevellüd eden mevrûi doğuran bataklık budur. Suğla Bataklığı, Çavuş Gölü'nden akan su ile teşekkül etmiştir. Bu bataklık dahi takriben yirmi bin dönümü mütecaviz arazi işgal etmekde olub kurutulması için on sene evvel bir anonim şirketi teşekkül ederek imtiyazını almıştır.

İmtiyaz Sahipleri:

*Maalesef teybis için bir ameliyyât başlamadı. Teybis olunduğu gibi meydana çıkacak arazi imtiyaz sahiblerine kalıyor. Aynı zamanda civarındaki karyeler ahali-sine de mezkûr araziden istifade için bazı müsaadat bahş edildiği mukavelenamede mündericidir. Filhakika şu menhut bataklık ortadan kalkarsa Karaman'ın havası fevkalâde letafet ve ciyadet iktisab edecektir."*⁶⁷

Ahmet Şerif Suğla Gölü ve Bataklığını kurutma teşebbüslerinin Gabriyel Noradunkyan'ın Nafia Nazırlığı döneminde (7 Ağustos 1908-9 Eylül 1909)⁶⁸ başladığını 25 Nisan 1910 tarihli yazısında ifade etmiştir.⁶⁹ Sapançalı Hüseyin ise 1922 tarihli eserinde bu teşebbüslerin on yıl önce başladığını ve henüz sonuçlanmadığını dile getirmiştir.⁷⁰

Görüldüğü gibi Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde gündeme gelen bu proje muhtemelen I. Dünya Savaşı'nın başlaması, arazi sahiplerinin kabul edemeyeceği hükümler taşıması ve imtiyaz sahiplerinin büyük bir rant elde etmek peşinde olduklarının anlaşılması nedeniyle başarılı olamamıştır. Bu işi devlet adına organize eden Gabriyel Noradunkyan ve Nikola Konstantin Basarya gibi Nafia Nazırlarının ve imtiyaz sahiplerinden Bogos Arslanyan ve Ohannes Arslanyan'ın da Ermeni olması dikkat çekicidir. Ayrıca yine imtiyaz sahiplerinden olup mukavelenameye imza atmayıp vekâlet-

⁶⁵ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2; *Lâyiha*, s. 9.

⁶⁶ *Takvîm-i Vekayî*, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740, s. 2; *Lâyiha*, s. 10.

⁶⁷ Sapançalı H. Hüseyin, *Karaman Ahval-i İctimaiyye Coğrafiyye ve Tarihîyye 1338 R. / 1341 H. (Birinci Kitap)*, Yay. İbrahim Güler, Türk Tarih Kurumu, 1990, s. 31.

⁶⁸ Karakoç, *agm.*, s. 162.

⁶⁹ Şerif, *age.*, s. 219, 222.

⁷⁰ Sapançalı, *age.*, s. 31.

name ile kendilerine Ohannes Arslanyan ve Rıfat Efendiyi vekil tayin eden Osman Paşazade Ahmed ve Edhem Paşazade Tevfik Bey ve kendi adına mukavelenameyi imzalayan tüccardan Mahmud Efendi'nin kimler olduğu ise bilinmemektedir. Gazeteci Ahmed Şerif'in yukarıda yer verilen yazısında işin içinde yabancıların olduğunu söylemesi de gerçekten projenin yerli olmadığını özellikle çoğunluğunu Ermenilerin oluşturduğu bir gruba imtiyaz verildiği ya da bazı kişilerin bu hususta Ermenilerle işbirliğine girdiğini göstermektedir. Elbette ki bu projenin o günlerde gerçekleştirilememiş olması sevindiricidir.

Bugün bu proje devletin gücüyle gerçekleşmiştir. Suğla Gölü ve Bataklığı bölgesinin günümüzdeki durumunu tetkik etmek maksadıyla gittiğimiz Hamidiye Köyü'nün Muhtarı Ekrem Koçak bölge ile ilgili olarak şunları söylemiştir: *"Biz Bulgaristan göçmeniyiz. Bu köy buraya aşağı yukarı 120 yıl önce kurulmuş. Köy II. Abdülhamit zamanında Hamidiye adını almış. Köy şu anda çok kalabalık değil. Burada 115 civarı seçmen çıkıyor ve ben ilkokula giderken 80-85 hane vardı. Şimdi 35 hane anca çıkar. Çok göç oldu. Kalanlar da o hanenin son sahibidir. Onlar da öldü mü o haneler de kapanacak. Hele ki kış gününde hiç kimse kalmıyor. Şehirden ev alıyorlar orada yaşıyorlar. Yazın gelirler burada ekin ekerler, çiftçilik yaparlar. Hayvancılık da yapılır. Buralara pancar, arpa, buğday ve mısır ekilir. İçme suyunu kapalı şebeke kuyu suyundan sağlıyoruz. Su okulun orada bulunan depodan buraya gelir. Bizim sularımız acıdır ama. Zamanla su burada gölde yata yata acımıştır, bozulmuştur. Biz kuyuya kaplama sistemi yapıyoruz yoksa o su içilemez. Buradaki kuyuların hepsinde sular çekilmiştir. Eskiden bu kuyularda inekleri suladığımı biliyorum. Bunlar çok eski kuyudur. Şu anda bunlara çocuklar ve hayvanlar düşmesin diye ağızları taşlarla kapatılmıştır.*

Göl ve bataklık suları kurutulmadan önce su köyün yakınlarına kadar ulaşır, evlere yaklaşık 200-300 m uzaklıkta olurdu. Gölde 2-3 metre kadar su oluyordu. Fazla derin değildi. Buralarda çok kamış olurdu. Aşağı yukarı 20 yıldır su yok. Kılbasan üzerinden Karaköprü suyu gelirdi buralara. Çok su geldiği zamanlarda kanallarda patlamalar olurdu. 8-10 metre patlardı ve taşan sular buralara dolardı. Buralar alçak olduğu için buralara akardı. Tahliye kanalları tarlalardan artan suları dökmek için yapılmıştı. Şu anda ekim yapanlar kuyular vasıtasıyla sulama yapıyorlar. Günümüzde su Karaman'daki Gödet Barajından geliyor. 6-7 tane köy bu barajın suyunu kullanıyor. Yolun sol tarafı tapulu arazi. 1 km ileride bir kuyu var. Biz oraya Karaköprü suyunu transit taşımak için bir kanal açtık. Onun berisi mera. Ondan ötesi de hazine arazisi. 1988'lerde kadastro çalışmaları olduğunda buraları hep meraya bıraktık. O yıllardan beri göl yeri meradır.

Gölün tekrar su ile doldurulması⁷¹ işimize çok yarar. Neden yarar diye soracak olursanız yer altı suları her geçen gün daha derine iniyor. Eskiden tarlalarda zincirli kuyular vardı o kuyularda sular 1 metre derindeydi elimizle erebiliyorduk. Elimizi yıkayıp oradan su içerdik. Şimdi o sular hep gitti. Şu anda dalgıç pompalar 70-80 metreden su çekiyor. Buraları tekrar su doldururlarsa yer altı suları da elbette zenginleşecek. Hayvanlara da tekrar ot olacak.

Buralar hep kamışlıktı, sazlıktı. 4-5 metre boyunda kamış olurdu. Bizim evlerin üzerinde gördüğünüz kamışlar bu gölün kamışıdır. Bu köyden kamış bile satarlardı. İhraç bile ediyorlardı, Avrupa'ya gönderilirdi. 1980'lerde yapılırdı bu iş.”⁷²

SONUÇ

Karaman yakınlarındaki Suğla Gölü ve çevresi yüzyıllar boyunca verimli tarım arazisi olarak önemli bir gelir kaynağı konumunda idi. Bu özelliği ile Osmanlı Kanunnamelerinde, Şer'îye Sicillerinde, Osmanlı Mufassal Tahrir Defterlerinde ve çizilen haritalarda yer almıştır. Bölgenin verimli topraklara sahip olması gözlerin buraya çevrilmesine sebep olmuştur. Batıklığı kurutup ortaya çıkacak tarım arazisine sahip olmak bazı kişilere cazip gelmiştir. Yukarıda ifade edilen gelişmelerden anlaşılacağı üzere bu kişiler bölge halkı ve arazi sahiplerini hiçe sayarak kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmek istemişlerdir. Bunlar emellerini gerçekleştirmek için bir irâde-i seniyye çıkartmayı bile başarmışlardır. Ancak bu düşünceleri gerçekleşmemiştir.

Doğal olarak bölgedeki bataklık problemi de devam etmiştir. Çünkü Karaman ovasına su taşıyan Eskiçay, Fisandon veya Gödet Çayı, İbrala ve Deliçay yağışın fazla olduğu yıllarda Suğla ve Çavuş bataklıklarını oluşturmaktaydı. Bu arazi kaybına sebep olduğu gibi sıtma dolayısıyla halk sağlığını da tehdit ediyordu. 1951-1956 yılları arasında bütün bu çayların fazla sularını Ereğli Akgöl bataklık gölüne taşımak için Deliçay ana boşaltım kanalı açılmıştır. Açılan kanalların toplamı 73 km olup bunun yaklaşık 50 km'si Deliçay ana boşaltım kanalı, 15 km'si İbrala ana boşaltım kanalı, 8 km'si Çavuş ana boşaltım kanalıdır. Bu proje ile 30.000 dönüm arazi kuru-tulmuştur.⁷³ 1958 yılında yapılan Ayrancı Barajı⁷⁴ ve 1988 yılında inşa edilen Karaman merkezdeki Gödet Barajı⁷⁵ da göl ve bataklıkların kurutulmasına katkıda bulunmuş fakat bu uygulama günümüzde yer altı sularının çekilmesine sebep olmuştur.

⁷¹ Mavi Tünel Projesini kastediyor.

⁷² *agr.*, 13.02.2013.

⁷³ Mehmet Bildirici, *Tarihi Su Yapıları Konya-Karaman-Niğde-Aksaray-Yalvaç-Side-Mut-Silifke*, Ankara, 2009, s. 327.

⁷⁴ Bildirici, *age.*, s. 354.

⁷⁵ Bildirici, *age.*, s. 328.

Ancak şurası unutulmamalıdır ki Cumhuriyet hükümetleri söz konusu bataklıkları devlet imkânlarıyla kurutmuş, kimseye ayrıcalık vermediği gibi arazi sahiplerini de zor durumda bırakmamış, toprak ya da para talep etmemiştir.

KAYNAKÇA

- Aköz, Alaaddin, Kanunî Devrine Ait 939-941/1532-1535 Tarihli Lârende (Karaman) Şer'îye Sicili Özet-Dizin-Tıpkıbasım, 2. Baskı, Tablet Kitabevi, Konya, Haziran 2006.
- Akgündüz, Ahmet, Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, 3. Kitap, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İdare-i Meclis-i Mahsus, 3325.
- Bildirici, Mehmet, Tarihi Su Yapıları Konya-Karaman-Niğde-Aksaray-Yalvaç-Side-Mut-Silifke, Ankara, 2009.
- Bozyiğit, Recep, "Mavi Boğaz (Konya) ve Çevresinin Jeomorfolojik Özellikleri", Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 29, 2010, s. 231-250.
- Cebesoy, Ali Fuat, Sınıf Arkadaşım Atatürk, İstanbul, 1981.
- Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Haz: Aydın Sami Güneşçali, 12. Baskı, Ankara 1995.
- Erdogru, Mehmet Akif, Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı (1522-1584), İzmir, 1998.
- Eren, Hasan, "Suğla", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi, IV. Cilt, Sayı 1, Ankara 1972, s. 93-96.
- Erim, Nihat, Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri, Cilt I, Ankara, 1953.
- Gazi Ahmed Muhtar Paşa, Takvîmü's-Sinîn, Haz: Yücel Dağlı-Hamit Pehlivanlı, Genel-kurmay Basımevi, Ankara 1993.
- Gümüşçü, Osman, XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2001.
- Hamidiye (Suğla) Köyü Muhtarı Ekrem Koçak ile röportaj, 13.02.2013.
- Karakoç, Ercan, "Osmanlı Hariciyesinde Bir Ermeni Nazır: Gabriyel Noradunkyan Efendi", Uluslararası İlişkiler, Cilt 7, Sayı 25, Bahar 2010, s. 157-177.
- Karaman Kasabası Kurbunda Vâki' Suğla Gölü'nün Teybîsi Hakkında İmtiyâz Mukavele-nâmesi Lâyihası, Matbaa-i Cihân, Bâb-ı Âlî Caddesi Numero 23-32, İstanbul 1330.
- Karauguz, Güngör, Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında M. Ö. II. Binde Orta Anadolu'nun Güney Kesimi, Çizgi Kitapevi, Konya, 2005.
- Konyalı, İbrahim Hakkı, Âbideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Burak Matbaası, Ankara, 1997.
- Kuneralp, Sinan, Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali (1839-1922) Prosopografik Rehber, İsis Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 2003.
- Kurt, Mehmet, Antik Çağda Karaman (Laranda) ve Yakın Çevresi Tarihî Coğrafya-Yerleşimler-Kalıntılar-Buluntular, Çizgi Kitapevi, Konya, 2011.
- Mısırlıoğlu, Ahmet, Karaman Tarihi ve Kültürü Bir Zamanlar Karaman, (Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A. Ş.'nin Katkılarıyla Basılmıştır), 2. Baskı, Haziran 2008.
- New York Times, 10 Aralık 1912.
- Önder, Mehmet, Seydişehir Tarihi, Seydişehir Belediyesi Yayınları, 1986.
- Sapancalı H. Hüseyin, Karaman Ahval-i İctimaiyye Coğrafiyye ve Tarihiyye 1338 R. / 1341 H. (Birinci Kitap), Yay. İbrahim Güler, Türk Tarih Kurumu, 1990.

- Strabon, Geographika Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII-XIII-XIV, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Dördüncü Baskı, İstanbul, 2000.
- Şerif, Ahmet, Anadolu'da Tanın, Haz. Mehmed Çetin Börekçi, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999.
- Takvîm-i Vekayi, 27 Rebî-ül-evvel 1332/10 Şubat 1329, No: 1737.
- Takvîm-i Vekayi, 28 Rebî-ül-evvel 1332 / 11 Şubat 1329, No: 1738.
- Takvîm-i Vekayi, 29 Rebî-ül-evvel 1332 / 12 Şubat 1329, No: 1739.
- Takvîm-i Vekayi, 30 Rebî-ül-evvel 1332 / 13 Şubat 1329, No: 1740.

EKLER

A. RESİMLER

Resim 1

Suğla Gölü'nün günümüzdeki görünümü

Resim 2

Günümüzde Suğla Gölü ve su kanalları

Resim 3

Günümüzde Suğla Köyü

Resim 4

Geçmişten kalan su kuyusu

Resim 5

Göldeki kamışlardan yapılmış ev çatısı

Resim 6

Köydeki evlerden bir görünüm

B. BELGELER

Belge 1

BOA, İ. Meclis-i Mahsus, 3325 (Türkiye haritası)

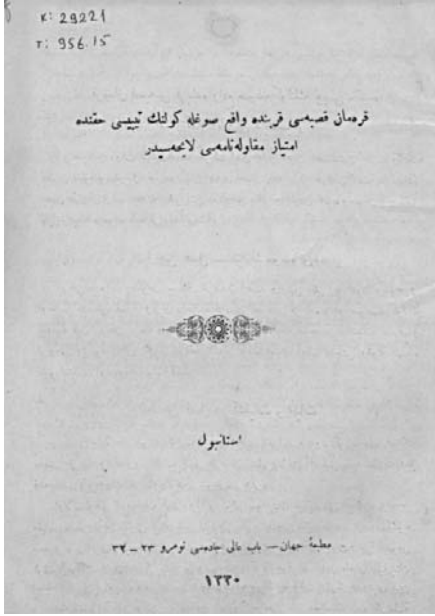
Belge 2

Haritada Karaman-Suğla bölgesini "kurutulacak bataklıklar ve cedveller vasıtasıyla saky olunacak arazi" olarak gösteren kısım

Belge 3

Karaman Kasabası Kurbunda Vâkı' Suğla Gölü'nün
Teybisi Hakkında İmtiyâz Mukavelenâmesi Lâyhâsıdır

İstanbul

Matbaa-i Cihân – Bâb-ı Âlî Caddesi Numero 23 – 32
1330

فرمان قصبي فریده واقع صوغه کولک تبیسی خنده

امتياز معاولة نامه مني لایحه سیدر .

بر طرفدن دولت عثمانیه نامه حرکت ایدن مجلس اعیان اعضاسیدن تجارت و نافعہ
لأطری عطفولو عابرل نورادونکیان ائدی حضرتلریله دیگر طرفدن شمع دولت عثمانیه
شایدن عثمان پاشازاده احمد و ادیم پاشازاده توفیق بکالر و تحارندن محمود و بیوس و اوچانس
اقدیرلر بینه مواد آبه قراولشدیرلشدیر .

برنجی فصل - امتیازک موضوعی

برنجی ماده — حکومت سنبه طرفدن احمد و توفیق بکالر ایه محمود و بیوس و
اوچانس اقدیرلر قوتیه و لایق دامننده فرمان قصبی فریده واقع صوغه کولک
تیبسیله قبل زراعت برجه وضع و افراغی و حصوله کله جک صاحبسز اراضیک تصرف و
فروختی و یا خود زری ایچون شرائط آبه یوقفاً امتیاز اعطا قلدنش و موی الیمده
اشو امتیازی اولوجه قبول ائتمدر .

ایکینجی فصل - کشفیات و عملیات

ایکینجی ماده — صوغه کولک تبیسی ایچون اجراسنه لزوم کولجه جک عملیاتک
منفصل خریطه و لایحه لری انتخاب امتیاز طرفدن تنظیم و لاجل التدقیق نامه نظارت اعطا
قلند حقدور و پرجه جک خریطه و لایحه شونلردن عیارلندر .

اولا — تبیسی ایدیه جک کولک و اشو کول صو. یتک ایدیه جی عمللرک $\frac{1}{10000}$
مقیاسنده خریطه متشتممه سی ایسه حقدور اشو خریطه متشتمله مقصدعاسب فاصله سی نسویه
منجیلرله راقلری و طوبوغرافیه مستعمل بالجه اشارات مخصوصه سی طوی و علی الخصوص
کولک نسویه سفلا و عیاده کین ساقارنی صورت تاده و یا فوق العاده دن طمان صولرینک
احاطه ایندیکی اراضیک صورت دائمه و بموقداه صولتاده قالان عمللرک حدودنی مبین
بر خریطه تنظیم ائتمکدر بولدن نشقه عین شرائط جامع $\frac{1}{10000}$ مقیاسنده برده خریطه

Karaman Kasabası Kurbunda Vâkı' Suğla Gölü'nün Teybisi Hakkında İmtiyâz Mukavele-nâmesi Lâyhâsıdır.

Bir taraftan Devlet-i Osmaniyye nâmına hareket eden Meclis-i Â'yân a'zâsından Ticaret ve Nafia Nazırı utüfetli Gabriel Noradunkyan Efendi Hazretleriyle diğer taraftan tebaa-i Devlet-i Osmaniyye'den Osman Paşazâde Ahmed ve Edhem Paşazâde Tevfik Beyler ve tüccârdan Mahmud ve Bogos ve Ohannes Efendiler beyninde mevadd-i âtiye kararlaştırılmıştır.

Birinci Fasil - İmtiyâzın Mevzû'ı

Birinci Madde - Hükümet-i seniyye tarafından Ahmed ve Tevfik Beyler ile Mahmud ve Bogos ve Ohannes Efendilere Konya Vilâyeti dâhilinde Karaman kasabası kurbunda vâkı' Suğla gölünün teybisiyle kabil-i ziraât bir hale vaz' ve ifrâğı ve husûle gelecek sahihsiz arazinin tasarruf ve fûrûhtu veyahud zer'î için şerâit-i âtiyye tevfiķan imtiyâz 'î tâ' kılınmış ve mûmâ-ileyhüm de işbu imtiyâzı ol veche kabul etmiştir.

İkinci Fasil - Keşfiyyât ve Ameliyyât

İkinci Madde - Suğla Gölünün teybisi için icrasına lüzum görülecek ameliyyâtın mufassal harita ve lâyhaları eshâb-ı imtiyâz tarafından tanzim ve li-ecl-il tedkik Nâfia Nezâretine 'î tâ' kılınacaktır. Verilecek harita ve lâyhalar şunlardan ibarettir:

Evvela teybisi edilecek gölün ve işbu göl sularının akıtılacağı mahallerin 1/10.000 mikyâsında harita-i muntazaması yapılacaktır. İşbu harita-i muntazamadan maksad münâsib fasılalı tesviye-i münhanîlîleriyle râkamları ve topoğrafyada müsta'mel bil-cümle işârât-ı mahsûsâyı hâvî ve ale-l-husûs gölün tesviye-i süfelâ' ve ulyâdaki yataklarını ve suret-i âdiyye veya fevk-al-âdeden tuğyân sularının ihâta ettiği arâzinin ve suret-i dâime veya muvakkatede su altında kalan mahallerin hudûdunu mübeyyin bir harita tanzim etmektir. Bundan başka ayn-i şerâiti câmi' 1/10.000 mikyâsında bir de harita-i

عمومیه تنظیم اولهجن و اشبو خریطه منتظمه ایه خریطه عمومیله هر یزدن اوز نسخه تجارت و نفعه نظارته اعطا ایدیه جلدور خریطه منتظمه ایه احوال اراضی به مطابق تأمین ایدیه اولان ایلجه دقار و مسودات و عملیات تبسیلهک صور اجراضی من اوزم و قیودات اوزو ایدیلدی زمن نفعه نظارتنن تعین اولهجن مأمورین فیه معرفیه احباب امتیازک رسمه نامنده تدقیق و معاینه اوله جلدور احباب امتیاز ک خریطه لک تنظیمی و کرک خریطه لک تنظیمدنلنکره پروژولرک زمینه تطبیقه اعمالن صناعیهک تعین موقعی ایچون زمن اوزنده بایلهجن کارکر و دوکمه چو، من معمول نسویه مشعلری و اخشاب قناری صورت مکمل و متبینه وضع و تأسیس ایدیه لک و بونلرک موقعی ایلروده قولایجه بیلیمک و نسوا صایع اولوقری تنقیده بکدن تبسیس ایتیکه خلدور جدول ایه برده خریطه تنظیم ایدیه جلدور .

ثانی - بیس ایدیه جلدور ایه جوارنده بونلرک باغور و سوزری و کوله سوزایمن مرتفع اراضی و طلع و شیلر سوزری جم ایدن درولرک کولک سوزری آوب تلجه ایدیه جلدور اولان جدولولرک و تلجه سوزری ایلدهجنی عمار سالف الکر خریطه برده ایدیه جلدور کی بونلرک حوضهک ساحه سطحی حساب و موسم مختلفه دایره امتیاز داخلده آلات مخصوصه و اسطبله ارتفاع خط و هوایک درجه حرارت و رطوبت و تجربی قید و تحریر اولهجن و اولایدهکی جدول هر سینه منتظمه نفعه نظارته اعطا ایدیه جلدور .

ثالث - خریطه منتظمه و عمومیله رسمه منی اوزریب احباب امتیاز عملیات منصو وون قمری خطوط ایه ایدیه جلدور و بونلرک عبا و ایدیلرک قول اولدقن مسکره دیگر نسخهلر اوزریب کجوریه جلدور . ایدیه جلدور جدولولرک مقاطع طولایلی طولوی و ارتفاعلری . مقبلسده اولوق اوزره تنظیم و اعطا ایدیه جلدور اعمالن صناعیهک بلان و مقطعلر و جدولولرک مقطع عرضیله ایجابیه کوره و باغور و مقبلسده رسم و اعطا اوله جلدور اشبو رسملر اوزنده اعمالن صناعیهک غلیرسک صورت انشاسی تعین ایتیک ایچون اجرا ایدیلش اولان اسفانلر عملیات موقعی و شایخی اراهه اوله جلدور . رابعا - نظیر ایدیه جلدور بطلانک و وصالق داخلده و جوارندهکی ساحلی اراضیک حدودی مشعلر . مقبلسده و خریطه تنظیم اولهجن و بونلرک اوزنده اولانلر .

چنین میده بیان اولان اوج صف اراضی دخی اری رنگلرک تفریق و اشارت ایدیه جلدور احباب امتیاز اشبو خریطه و رسملرله برابر برده لایحه اعطا ایدیه جلدور .

اشبو لایحهده انخار ایدیلان پروژه و زیادهک فن قطعه نظارتنن اسباب موجب بیان

-3-

umûmiyye tanzim olunacak ve işbu harita-i muntazama ile harita-i umumiyyenin her birinden onar nüsha Ticaret ve Nafia Nezâretine itâ' edilecektir. Harita-i muntazamanın sıhhat ve ahvâl-i arâziye mutâbakatını te'mîn edecek olan bi-l-cümle defâtir ve müsveddât ve amelîyât-ı teybişiyenin suver-i icrâiyesini mübeyyin erkam ve kuyûdât arzu edildiği zaman Nafia Nezâretinden ta'yîn olunacak me'mûrîn-i fenniyye marifetiyle eshâb-ı imtiyâzın resmhanesinde tedkik ve muayene olunacaktır. Eshâb-ı imtiyâz gerek haritaların tanzimî ve gerek haritaların tanziminden sonra projelerin zemine tatbikiyle ırmâlât-ı snâiyyenin ta'yîn-i mevkî'î için zemîn üzerinde yapılacak kargir ve döğme demirden ma'mûl tesviye müşirleri ve ahşap kazıkları suret-i mükemmele ve metîned e vaz' ve te'sîs edecek ve bunların mevâkî'ni ileride kolayca bilmeye ve kâsmen zâyî' oldukları takdirde yeniden te'sîs etmeye hâdim bir cedvel ile bir de harita tanzim edecektir.

Saniyen - teybiş edilecek göl ile civarında bulunub yağmur sularını göle sevk eden dereler gölün sularını alıb tahliye edecek olan cedvellerin bu tahliye sularını akıtacağı mahaller sâlif-üz-zıkr haritalarda irâe edileceği gibi bunların havzasının mesâha-i sathiiyyesi hesab ve mevâsim-i muhtelifede dâire-i imtiyâz dâhilinde âlât-ı mahsûsa vâsitasıyla irtifâ-ı hat ve havanın derece-i hararet ve rutubet ve tebhîriyyesi kayd ve tahrîr olunacak ve ol babbaki cedâvil her sene muntazaman Nafia Nezâretine itâ edilecektir.

Salisen - harita-i muntazama ve umûmiyyenin birer nüshası üzerine eshab-ı imtiyâz-ı amelîyât-ı mutasavveyi kırmızı hutût ile irâe edecek ve bunlar aynen veya ta'dilen kabul olunduktan sonra diğer nüshalar üzerine geçirilecektir. Açılacak cedvellerin makat-ı tûlânîyeleri tûlleri 1/10000 ve irtifâ'ları 1/50 mikyâsında olmak üzere tanzim ve itâ edilecektir. İmâlât-ı snâiyyenin plân ve makta'lar ve cedvellerin makat-ı arzânîyesi icabına göre 1/200 yahud 1/50 mikyâsında tersîm ve itâ olunacaktır. İşbu resimler üzerinde imâlât-ı snâiyyenin temellerinin süre-i inşâ'sını ta'yîn etmek için icra edilmiş olan iskandil amelîyâtı mevâkî' ve netâyici irâe olunacaktır.

Râbian tathîr edilecek bataklığın ve bu bataklık dâhilinde ve civârındaki sahibil arazînin hudûdunu müşîr 1/100 mikyâsında bir harita tanzim olunacak ve bu haritanın üzerinde on üçüncü maddede beyan olunan üç sınıf arazi dahi ayn ayn renklerle tefrîk ve işaret edilecektir. Eshab-ı imtiyâz işbu harita ve resimlerle beraber bir de lâyiha itâ edecektir.

İşbu lâyihada ittihâz edilen proje ve tertibatın fen nokta-i nazarından eshâb-ı mücibesi beyan

-4-

ve irâe edilecek ve cedvellerin makatı'nın tayin ve kabulü için lazım gelen hesabât-ı miyâhiye ile imâlât-ı snaiyyenin ib'dârının suret-i tayinini müsbet-i mukave-met hesapları gösterilecektir.

Üçüncü Madde - Dâire-i imtiyâza dâhil olub hudûdu ta'yîn edilecek olan ve sûret-i dâime veya muvakkatede su altında bulunan arazinin tathîr ve islahı için cedvel gûşâdı ve sedd inşası ve mevcûd mecrâların tathîri veya ba'zı mahallerin imlâ'sı gibi ne kadar ameliyyât icrâsına lüzum görülüyorsa bunların kâffesi tanzim edilecek resmlere dâhil olacak ve eshâb-ı imtiyâz tarafından icrâ edilecektir.

Dördüncü Madde - Eshâb-ı imtiyâz teybîs edilecek mahallerde mevcûd olub efrâda aid bulunan cedvel, hark, hendek ve sedd gibi imâlâtın tathîr ameliyyâtının icrâsı ve hüsn-i neticeye îşâli için ta'dîl, hedm veya ref'i muktezî olanların eshâbına tazmînât vermek şartıyla hedm ve ref'ini taleb edebilecek ve kezâlik mevcûd mecrâlarda bulunan atîk köprü ayağı ve kazık ve enkâz gibi mevânî'de çıkarılabilecektir.

Beşinci Madde - Gûşâd edilecek cedvel ve mecrâlara müsâdîf olan büyük ve küçük yolları ve geçidleri eshâb-ı imtiyâz masâfirî kendilerine aid olmak üzere muhâfazaya mecburdur. Bunlardan bazılarının ameliyyât civârında tebdil-i istikâmete lüzum görölürse tebdil edilen mahallerdeki meyillerin aksâm-ı bâkiyedeki a'zamı meyli tecâvüz etmeyecektir. Cedveller ve hendekler üzerine yapılması icâb eden köprülerin üç metro ile on metro arasında tahavvül edebilecek olan arzı ve tarz-ı inşası yol ve geçitlerin ehemmiyetine ve ahvâl-i mevkîye göre canib-i hükûmetten ta'yîn kılınacaktır. Hükûmet cedvel ve mecrâ ve hendeklere müsâdîf mahallerde suların serbestce cereyanını te'mîn edecek vüs'atde köprüler tertîb etmek şartıyla tarik-i muhtelif inşâ ve ihdâsında muhtârdır.

Altıncı Madde - Levâzım-ı inşaiyye en iyi cinsinden olacak ve ameliyyât-ı kavâid fenne tevfiğân icrâ edilecektir.

Yedinci Madde - Suğla Gölü sularından istifade etmekte olan zirâi ve eshâb-ı arâzinin ameliyyât dolayısıyla intifâ'ına halel getirilecek olur ise bunların sularından istifâde-i kadîmesi eshâb-ı imtiyâz tarafından te'mîn ve mümkün olamadığı halde vuku'a gelecek zarar tazmîn olunacak ve kezâlik ameliyyât-ı vâkadan dolayı elyem suların taarruzundan masûn bulunan bazı arâzi kısmen veya kâmilen su altında kalırsa eshâb-ı imtiyâz bunları masâfirî kendine aid olarak teybîs etmeye mecbur olacaktır.

Sekizinci madde - Menâfi-i umûmiyyeye müteallik hususâtın bulunan işbu ameliyyât-ı teybîsiyye

و ارائه ايده‌جك وجدوللك مفاصلك تعين وقبول ايكون لازم كلان حسابات مبايعه بايه اعمالك سنايعك ايعاديك صورت تعينق مثبت مقاومت حسابري كوستره‌جكدر .

اوجنئ مائه - دائره امتياز داخل اولوب حدودي تعين ايده‌جك اولان و صورت دائه و بوقعهه سوالنده بولان اراضيك نظير واصلحي ايكون جدول كشادي سدانشاسي موجود عجرالرك نظيري و بايعض عجلرك اعلاسي كي بقدر عمليات اجر استازوم كوريلور ايسه بولرك كاهشي نظير ايده‌جك رسمله داخل اوله‌جق و احباب امتياز طرفندن اجرا ايده‌جكدر .

درونجي مائه - احباب امتياز نيبس ايده‌جك عجرالده موجود اولوب افراده عالم بولان جدول خرق خندك وسديكي اعمالان نظير عملياتك اجراسي و حسن نتيجيه ابصالي ايكون تعديل هم ويا رفئي مقضى اولانرك احبابه تقصينات ورمك شرط هم ورفئي طلب ايده‌جك و كندك موجود عجرالده بولان عتيق كوربي اياقي و قزيق و اتقاس كي مواليد عجرالده‌جكدر .

بشئي مائه - كشاد ايده‌جك جدول و عجرالده مصادق اولان بولرك بولري و كيدلري احباب امتياز مصادري كندلرته عالم اولوق اوزره محافظه مجبوردر بولرندن بعضيريك عمليات جوازده تبديل استقامته لزوم كوريلورسه تبديل ايديلان عجلركدي ميلري اقسام فيدهك اعطاي ميلى شاور اجنه‌جكدر جدول و خندلرك اوزر شه ياشي احباب اين كوريلرك اوج مژو ايه اون مژو ارسنده تحول ايده‌جك اولان عرضي و طرز انشاسي بول و كيدلرك اهميته واحوال موقعهه كوره جانب حكومندن تعين قله مقدر حكومت جدول و عجرى و خندلرك مصادق عجرالده بولرك سر بسجيه جرياي تايمين ايده‌جك وسنده كوريلور تيبا جاك شرطه طريق مختلفه اشوا ايجاد نده مختاردر .

الشي مائه - لوازم انشاء لك او جنسندن اوله‌جق و عمليات قواعد قه توقيفا اجرا ايده‌جكدر .

يدنجي مائه - صوغه كولي سولرندن استفاده ايتكده اولان ذراع و احباب ضدك عمليات طولاييسه انتفاعه خال كوتورجك اكلور ايسه بولرك سولرندن استفاده قديمي احباب امتياز طرفندن تايمين و عكي اولمدينى حالده وقوعه كاهجك ضرر نصيبن اوله‌جق و كندك عمليات واقعهن طولاي اليوم سولرك تعرضندن ممدون بولان بعض اراضى قديم ويا كدام سو البته قابرسه احباب امتياز بولري مصادري كندنه عالم اوله‌جق نيبس ايتك مجبور اوله‌جكدر .

سكزنجي مائه - منافع عموميهه ععلق خصوصالدى بولان اشو عمليات تيبسيه

وقسام مفرغته مقتضى اراضين افراد عهد مسنده بولان برك مباحه مسمى خصوصه
 احباب امتياز ايه اراضى صاحبلى ارسنده اشرف حاصل اولمى ايه استملاك قوتى
 توفيق معاده ايدى چك وجن عبايه موفى اشغاله لزوم كوردلان اراضى احباب امتياز
 طرفدن احبابه تضمينات و بلك شرطيه استعمال اوله جقدر اعمال و شرعايت ايجون
 مقتضى اولان ويخود صورت موفده اشغاله لزوم كوردلان اراضى ميسنده اراضى
 اميريه خاليه بولمى قدرده مجاز ترك واعطا اوله جقدر
 استملاك و امتلاك اراضى ايجون بايه حق خريطة ميسنده مقياسده تنظيم ايدى چك
 ايسده بو مقياسك عدم كفايتى شين اين عبايه ده احباب امتياز ايجاسنه كوده ده برك
 مقياسده خريطة تنظيم ايدى چك
 طوقوزنجى ماده - صورت ترقى بلاده بيان و ايضاح ايدلان پروژور فرمان عاليك
 احباب امتياز اعطالى و اشيو مقياسده مقياسده تنظيم ايجاسنه اعتبار اولن سكر مام
 طرفنده اكل و نفعه نظارته اعطا اوله جقدر
 نظارت اشيو پروژور ترويج اعطالسيان اعتبار اولن مام طرفنده لاسديق بولده
 اولينى حاليه و اولادى قدرده احباب اين تدبيلات و تصحيحات اجر اسيله
 تصديق اياه جكدر
 اونخى ماده - احباب امتياز مصرف و خسارى لر ايتيه غلده اولن اوزده
 پروژور ترك ترويج تصديقدن اعتبار اولن مام طرفنده اعماله مامتر ايجى و نه اول
 تاريخدن اعتبار اولن مام طرفنده اكل ايجى نه ايدى اعمال قواعده و قبول
 و تصديق اولن پروژور طيقا اجرا اوله جقدر فقط اسباب مجرمدن منع حالات
 مستثنا اولوب بو مثال احوالدين طولانى عبايه نه قدر مدت تعطيل اولنور ايسه مدت
 اكله دى لو قدر نميد ايدى چك و شو قدر ك اسباب مجرمدن و قوتى احباب امتياز
 در حال حكومت مجليه و مامتر و نفعه نظارته رسا اخبار ايدى كه مجبوردر
 اون رنجى ماده - ترك اشى عبايه مصاديق پروژور اوزنده بايه حق تدبيلات
 و ترك اجر اسنه لزوم كورسك اعمال جديده و منضمه مين ترقى حوى پروژور
 دى طوقوزنجى ماده حكومه توفيقا اول با اول تجارت و نفعه نظارته نه دى ايدى جكدر
 اون ايدى ماده - عمليات اكل احباب امتياز طرفدن اخبار اوسنده مامتر
 و نفعه نظارتي حابدين معين اوله جق برن قوميسونك اجرا ايدى چك ماميه تبعه مسنده
 و بره جى قراره كوده قبول موفى اجرا ايدى چك و قبول موفى تاريخدن اعتبار اولن

-5-

ve aksâm-ı müteferri'asına muktezî arâziden efrâd uhdesinde bulunan yerlerin mübâyaaası hususunda eshâb-ı imtiyâz ile arâzi sahipleri arasında itilâf hâsıl olamaz ise İstimlak Kanununa tevfi-k-i muâmele edilecek ve hân-i ameliyyâtta muvakkaten işğaline lüzum görülen arâzi eshâb-ı imtiyâz tarafından eshâbına tazminât verilerek şartıyla istimâl olunacaktır. İ'mâlât ve teferruâtı için muktezî olan veyahud suret-i muvakkatede işğaline lüzum görülen arâzi meyânında arâzi-i emiriyye-i hâliye bulunduğ u takdirde meccânen terk ve itâ olunacaktır. İstimlak veya işğâl-i arâzi için yapılacak haritalar 1/2000 mikyâsında tanzim edilecek ise de bu mikyâsın adem-i kifâyeti tebeyyün eden mahallerde eshâb-ı imtiyâz icâbına göre daha büyük mikyâsta haritalar tanzim edecektir.

Dokuzuncu Madde - Sûret-i tertibi bâlâda beyân ve izah edilen projeler ferman-ı âlînin eshâb-ı imtiyâza itfâsı ve işbu mukâvelenâmenin teâtisi tarihinden itibaren on sekiz mâh zarfında ikmâl ve Nafia Nezâretine itâ olunacaktır.

Nezâret iş bu projeleri tarih-i itfâsından itibaren üç mâh zarfında bi-l-tedkîk yolunda olduğ u halde haliyle ve olmadığ u takdirde icâb eden ta'dîlât ve tashihâtın icrâsıyla tasdik eyleyecektir.

Onuncu Madde - Eshâb-ı imtiyâz masraf ve zarar ve hasarı taraflarına aid olmak üzere projelerin tarih-i tasdikinden itibaren altı mâh zarfında itmâlâtı mübâse-ret etmeyi ve yine ol tarihten itibaren üç sene zarfında ikmâl eylemeyi taahhüd ederler. İ'mâlât-ı kavâid ferne ve kabul ve tasdik olunan projelere tatbiken icra olunacaktır, fakat esbâb-ı mücbirenden münbais hâlât müstesnâ olub bu misillü ahvâlden dolayı ameliyyât ne kadar müddet tatil olunursa müddet-i ikmâliye dahi o kadar temdid edilecek ve şu kadar ki esbâb-ı mücbirenin vuku'unu eshâb-ı imtiyâz derhal hükümet-i mahalliyeye ve Ticaret ve Nafia Nezâretine resmen ihbar eylemeye mecburdur.

On birinci Madde - Gerek esnâ-i ameliyyâtta musaddık projeler üzerinde yapılacak ta'dîlât ve gerek icrâsına lüzum görünecek itmâlât-ı cedide ve manzume-yi mübeyyin tertibatı havi projeler dahi dokuzuncu madde ahkâmına tevfi kan evvel-be- evvel Ticaret ve Nafia Nezâretince tasdik edilecektir.

On ikinci Madde - Ameliyyâtın ikmâlî eshâb-ı imtiyâz tarafından ihbar olundukda Ticaret ve Nafia Nezâreti canibinden ta'yin olunacak bir fen komisyonunun icra edeceğ i muayene neticesinde vereceğ i karara göre kabul-i muvakkati icrâ edilecek ve kabul-i muvakkat tarihinden itibaren üç

سنه صكره عمليات واقعه به بر فن قوميسونى معرفيه تكرار بللغايه مقوله نامه احكامنه وقواعد فقه توفيقاً اعانم واكل اولنديني واحباب امتيازك اشيو . مقوله نامه احكامندن منبعث بالمله نهداتى اينا ابلديكى سيق استديكى تقدرده قبول قطعيلى اجرا اولنهجقدر اشيو قبول قوميسونلريك خرجراء ومصارف ساروملى احباب امتياز طرفندن نسويه اولنهجقدر اوجنى فصددهيان اولنديني ارزده احباب امتياز عايد اراضيتانقارزواعطالنه ومعاملات سارومك اجراسنه قبول موثف نارنجندن اعتباراً مائرت اولنه قبول وقبول موثف ايله قبولقطعي ارمسنده بالمله عمليات حسن حاله محاطلمى ويجاب ايند نمرانك اجراسى احباب امتياز عايد وله جقدر .

اوجنى فصل - اراضيتك نصاني واحباب امتيازك حصه متانقى

اوجنى ماده - عملياتك اجراسندن اول صورت تشكىل اون دردنقى ملامده اينصاح ايدلان قوميسون معرفيه داؤه امتياز داخلدهك اراضى اوج صنفه تقريقر ايدلانك بوصفرك هر برنه داخل اولانك حدودى خريطلرده مختلف رنگر ايله وزمين اوزرده ثابت اشارتلكه ارانه اولنهجقدر برنقى صنف اراضى صورت دائمه صوآ شده وابطالناق حالده بولنديندن طولاني هيچ بر وجهه زراعت ايدلهيان وايكجى صنف اراضى صورت دائمه صوآلتنده بولمويوب بالكن بعض سنلرده وبهرسنه منتطعا بعض موسمنده صولك استبلانسه معروض قالدېندن طولاني اتحق اره صره زراعت ايدلهيان ووجنى صنف اراضى صورت عمومىده زراعت رانفعا ايدله بيلمكه بارار ارمهره وبا دائما لزومندن زبده صولاق اولنديندن طولاني استفادهسى محدود قلش وقېمتن دوشمش اولان محلهه اطلاق اولنور . برنجى صنفه داخل اولوب احباب امتياز طرفندن نظهير ونييس ايدلش اولان صراجمنز اراضى عملياتك اكاييله قبولي متعاقب احباب امتيازك مالى اولهلق و بولرايچون بذكرنه مجاناً طابو سندي وبرلهجقدر .

عملياتك اجراسندن اول افراد اهالىك تح نصرفنده بولونده عمليات واقعه تيجمنده نظهير واصلاح ايدلانلزون برنجى صنفه داخل اولانك نصق وايكجى صنف داخل اولانك رنجى احباب امتياز ترك ايدلهجقدر اوجنى صنف اراضيه كنجبه بولرك عملياتك اولكى قېمتلى ايله عملياتك صكره كسب ايدلهجكوى قېمت سالفالذكر قوميسونلر طرفندن قدر ايدلهجرك ونوعولان زبده قېمتك نصق احباب اراضى طرفندن احباب امتياز اعطا اولنهجقدر .

برنجى وايكجى صنف اراضى حاجارى اراضيتك روجه بالا نصقنى وبا رنجى احباب

-6-

sene sonra ameliyyât-ı vâka yine bir fen komisyonu marifetiyle tekrar bi-l- muayene mukavele-nâme ahkâmına ve kavaid-i fenne tevfiân itmâm ve ikmâl olunduğu ve eshâb-ı imtiyâzın işbu mukavele-nâme ahkâmından münbeis bi-l-cümle taahhüdâtını ifâ eylediği tebeyyün ettiği takdirde kabul-i kat'isi icrâ olunacaktır. İşbu kabul komisyonlarının harcırah ve masarif-i saireleri eshâb-ı imtiyâz tarafından tesviye olunacaktır. Üçüncü fasılda beyân olunduğu üzere eshâb-ı imtiyâza aid arâzinin ifrâz ve itfâsına ve muamelât-ı sairenin icrâsına kabul-i muvakkat tarihinden itibaren mübâşeret olunacak ve kabul-i muvakkat ile kabul-i kat'î arasında bi-l-cümle ameliyyâtın hüsn-i hâlde muhafazası ve icâb eden tamirâtın icrâsı eshâb-ı imtiyâza aid bulunacaktır.

Üçüncü Fasil - Arâzinin Tasnifi ve Eshâb-ı İmtiyâzın Hisse-i Menâfi'i

On üçüncü Madde - Ameliyyâtın icrâsından evvel suret-i teşkîli on dördüncü maddede izah edilen komisyon marifetiyle daire-i imtiyâz dahilindeki arâzi üç sınıfa tefrik edilerek bu sınıfların her birine dahil olanların hudûdu haritalarda muhtelif renkler ile ve zemin üzerinde sabit işaretlerle irâe olunacaktır. Birinci sınıf arâzi suret-i daime ve su altında veya bataklık halinde bulunduğundan dolayı hiçbir vehle ziraât edilemeyen ve ikinci sınıf arâzi suret-i daime ve su altında bulunmayıp yalnız bazı senelerde veya her sene muntazaman bazı mevasimde suların istilâsına marûz kaldığından dolayı ancak ara sıra ziraât edilebilen ve üçüncü sınıf arâzi suret-i umumiyyede ziraât ve intifâ' edilebilmekle beraber ara sıra veya daima lüzumundan ziyade sulak olduğundan dolayı istifadesi mahdud kalmış ve kıymetten düşmüş olan mahallere itlak olunur. Birinci sınıfa dahil olub eshâb-ı imtiyâz tarafından tathir ve teybis edilmiş olan sahsîz arâzi ameliyyâtın ikmâliyle kabulünü müteakib eshâb-ı imtiyâzın malî olacak ve bunlar için yedlerine meccânen tapu senedi verilecektir.

Ameliyyâtın icrâsından evvel efrâd-ı ahâlinin tahd-ı tasarrufunda bulunub da ameliyyât-ı vakaa neticesinde tathir ve ıslah edilenlerden birinci sınıfa dahil olanların nisf ve ikinci sınıfa dahil olanların rub'i eshâb-ı imtiyâza terk edilecektir. Üçüncü sınıf arâziye gelince bunların ameliyyâtın evvelki kıymetleri ile ameliyyâtın sonra kesb edecekleri kıymet sâlif-üz-zikr komisyonlar tarafından takdir edilerek vuku' bulan tezâyüd kıymetin nisf eshâb-ı arâzi tarafından eshâb-ı imtiyâza itâ olunacaktır.

Birinci ve ikinci sınıf arâzi sahipleri arâzinin ber-vech-i bâlâ nisfını veya rub'ini eshâb-ı imtiyâza terk etmek istemedikleri takdirde eshâb-ı

۷۰۰

امتیازہ ترکاؤنک ایستمدکاری قدرده اھباب امتیاز طرفدن شرکت تشکیل و کشتیات اجرایی ایچون وقوع بولان مصارف دخی داخل اولن اوزره عموم عملیات ایچون جمعا قدر مصرف اعتبار ایشل ایشہ برنجی وایکیتی صفہ داخل اولان صاحب و صاحبز عموم اراضی سطحہ قسم ایدیلرک حساب وسطی اوزره دوئم باشہ قایع فروش اصابت ایشدیک نالغہ نظارتجہ تعین ایدیلرک بوبیله بولان بدل اساس طویلهاری برنجی صف اراضی ایچون کم وایکیتی صف اراضی ایچون نصف حصہ اعتبارلر اراضی مزبورہک سطحیہ متناسب بر بدل اھباب اراضی طرفدن اھباب امتیازہ تقدأ وریلرکچکدر .

اوجنی صف اراضی صاحباری بروجہ بالا قدر ایدیلان ترأد قیمتک نصفی تقدأ تسوہ ائیک ایستمدکاری قدرده بوبانغہ مقابل قومیسون طرفدن قدر ایدیلان قیمت اساسنہ توقیفأ ایجاب ایدن مقدارده اراضی تحریق ایدیلرک عینأ صاحب امتیازہ ترک واعطا ایدہ بیلهچکدر .

اشو مالدہ حکمتہ توقیفأ اھباب اراضی طرفدن اھباب امتیازہ وریلمی لازم کلان مالک اھباب امتیاز طرفدن قبول ایدیلرک معتبر کفیلار ارأہ اولونی شرطیہ و نهایت اون سنہ طرفده یوزده بش فاض بسط ایدہ مفسطأ نادیسی جائر اولوچقدر .

اون دردنجی مالدہ — صاحب و صاحبز اراضیک حدودی تعین و اراضی مزبور — رمدن صورت دائیہ و بوقدمہ صو التبد ولسانلری تحریق و اراضیک عملیات اول وصرکہک قیمتلری قدر ائیک و عملیات و اقصان طولانی بدرجہ بقدر مضمر و امنتع اولوقرخی مشاہدہ ائیک اوزره ایلکی اھباب اراضی ایلکی اھباب امتیاز طرفدن انتخاب و اوجی جانب حکومتدن تعین اولونی اوزره بدی اعضاضدن مرکب قومیسون تشکیل ایدیلرکچکدر .

قومیسون کشفایہ مباشرت اولدیلری کوندن اعتبارأ ایقای و طیفیہ مباشرت ایدرک حکومتدن استندتاری حوالہ اولان اھباب مزاجنی اشیاع ایدیلرک و بمحمدک اھالیدن و مامورین حکومتدن لازم کلان معلومات و ایضاحاتی طلب ایدہ بیلهچکچہ قومیسونک اکثریت آرا ایدہ اتخاذ اولونجی مقرراتی کرک اھباب امتیاز کرک اھباب اراضی ایچون مجبور الاجرا اولوچقدر .

اون بشنجی مالدہ — بیس ایدیلرک محارر داخلندہ تخصیصات قیلندن اولان اوقف و ارایہ ائر حقندہ اشخاص عہدہ سنندہ بولان اراضی مللو معاملہ اولونجی و اوقف عھدہ اصول ترعیسنہ توقیف حرکت ایدیلرکچکدر .

-7-

imtiyaz tarafından şirket teşkili ve keşfiyyât icrası için vuku' bulan masarîf dahi dahil olmak üzere umum ameliyyât için cem'an ne kadar masraf ihtiyâr edilmiş ise birinci ve ikinci sınıfa dahil olan sahipli ve sahipsiz umum arâzi sathına taksim edilerek hesab-ı vasatî üzere dönüm başına kaç kuruş isâbet ettiği Nafia Nezâretince ta'yîn edilecek ve böylece bulunan bedel esas tutularak birinci sınıf arâzi için tam ve ikinci sınıf arâzi için nüsâf hisse itibariyle arâzi-i mezburânın sathıyla mütenâsib bir bedel eshâb-ı arâzi tarafından eshâb-ı imtiyâza nakden verilecektir.

Üçüncü sınıf arâzi sahipleri ber-veç-i bâlâ takdir edilen tezâyüd kıymetinin nüsufu nakden tesviye etmek istemedikleri takdirde bu meblağ mukabil komisyon tarafından takdir edilen kıymet esasına tevfikân icâb eden miktarda arâzi tefrik edilerek aynen sahib-i imtiyâza terk ve itâ edilecektir.

İşbu madde hükümüne tevfikân eshâb-ı arâzi tarafından eshâb-ı imtiyâza verilmesi lazım gelen meblâğın eshâb-ı imtiyâz tarafından kabul edilecek muteber kefiller irâe olunmak şartıyla ve nihayet on sene zarfında yüzde beş fâiz-i basit ile mukassatın te' diyesi caiz olacaktır.

On dördüncü Madde - Sahipli ve sahihsiz arâzinin hudûdunu ta'yîn ve arâzi-i mezburden suret-i daime veya muvakkatade su altında bulunanları tefrik ve arâzinin ameliyyâtından evvel ve sonraki kıymetlerini takdir etmek ve ameliyyât-ı vakıadan dolayı ne dereceye kadar mutazarrır veya müntefi' olduklarını müşâhade eylemek üzere ikisi eshâb-ı arâzi ikisi eshâb-ı imtiyâz tarafından intihâb ve üçü canib-i hükûmetten ta'yîn olmak üzere yedi a'zâdan mürekkep bir komisyon teşkil edilecektir.

Bu komisyon keşfiyyâta mübaşeret olunduğu günden itibaren ifa-yı vazifeye mübaşeret ederek hükûmetten istidâlan havâle olunan eshâb-ı mürâacaatı istimâ' edecek ve mahallindeki ahâlden ve me'mûrîn-i hükûmetten lazım gelen malumat ve izahatı taleb edebilecektir. Komisyonun elseriyyet-i ârâ ile ittihâz olunacak mukarreratı gerek eshâb-ı imtiyâz gerek eshâb-ı arâzi için mecbur-ül icrâ olacaktır.

On beşinci Madde - Teybis edilecek mahaller dahilinde tahsisât kabilinden olan evkâf var ise onlar hakkında eshâs uhdesinde bulunan arâzi misillü muamele olunacak ve evkâf-i sahiha usul-i şer'iyyesine tevfik hareket edilecektir.

-8-

On altıncı Madde - Ameliyyâtın icrasına mübaşeret olunmazdan evvel İstanbul'da ve vilâyet merkezinde intişar eden gazetelerden beş muhtelif gazete ile ve mahal-i ameliyyâta mücâvir olan karada münâdilerle haftada birer defa olmak üzere altı defa ilân-ı keyfiyyet edilerek kurutulacak ve islah edilecek mahallerdeki arâziye tasarruf iddiasında bulunanlar veya icrâ edilecek ameliyyâtın mutazarrır olabilecek tahmin edenlerin merkez vilayette veya mevki-i ameliyyâtın civarındaki livâ veya hud kazalardan birinin merkezinde hükûmete müracaat eylemeleri lüzumu tefhîm edilecektir. İş bu ilânâta mübaşeret olunduğu eshâb-ı imtiyâz tarafından vali-i vilâyete ihbar edilip vilâyete sıhhati tebeyyün edince ilk ilân tarihinden itibaren bir sene zarfında eshâb-ı emlak ve arâzi hükûmet-i mahalliyeye resmen müracaat etmeye mecbur olacaklardır. Arâzi Kanunnamesinde münderic a'zâr-ı meşrua eshâbı müstesna olmak üzere müddet-i mezbure zarfında hükûmete müracaat etmemiş olanların iddiası ke-en-kem-yekûn hükmünde olacaktır. Alâkadarların müddet-i muayyenesi zarfında verecekleri istid'â-nâmeler hükûmet-i mahalliyeye bilâ-te'hîr on dördüncü maddede beyan olunan komisyona havale olunacaktır.

Hükûmet-i mahalliden başka makamâta verilecek istid'â-nâmeler mahalline müddet-i muayyenenin hitâmından sonra vasil olduğu takdirde bu kabilden olan eshâb-ı istid'â müddet-i muayyenesi zarfında müracaat etmemiş addolunacak ve iddiaları mesmûr olmayacaktır. On yedinci Madde - Bâlâda beyan olunan komisyon azâsının harırahları ve ilân ve tahkikât masarifi kâmilen eshâb-ı imtiyâz tarafından tesviye olunacaktır.

Dördüncü Fasil Mevadd-ı Muhtelife

On sekizinci Madde - Eshâb-ı imtiyâz taahhüdât vâkalarını te'minen Fermân-ı Âlînin isdârı kendilerine resmen tebliğ olunduğu tarihten itibaren bir mâh müddet zarfında Osmanlı Bankası'na nakden veya hud piyâsa fiyatıyla Devlet tahvilâtı olarak bin lira kefalet akçesi tevdi' edeceklerdir. Şu kadar ki tahvilât tevdi' edilirse fiatın terziliinden dolayı tertib edecek noksânın ikmâli banka tarafından taahhüd edilecek ve mezkûr kefâlet akçesinin tevdi'ini müteakib Fermân-ı Ali kendilerine teslim olunacaktır. İşbu kefâlet akçesi kabul-i kat'iyenin icrasından sonra iade olunacak ve eshâb-ı imtiyâz zikr olunan bir mâh müddetin inkzâ'sına değin kefâlet akçesini tevdi' etmedikleri takdirde kendilerine ihtara hacet kalmaksızın hakk-ı imtiyâzdan sâkit olacaklardır.

اونالتي ماله — عملياً اجراسه مباشرت اولغاڧون اول استانبول و ولايت مركزه اشارة اين غرضه ايدن بش عتاف غرضه ايدن و عمل عمليه مجاور اولان قراده مناديلر هتنده بر دفعه اولوق اوزره اتى دفعه اعلان كيتبت ايديلهك فوريلهك و اصلاح ايديلهك محلهدهكى اراضيه تصرف ادعاسنده و لائى و اجرا ايديلهك عملياً منضر اوله جتلىرى تخمين ايدىلك مركز و لائى و باموقع عملياًك حوزندهكى لوا و لا. خود قضاڧون بريك مركزه حكومه مراجعت ايلرى ازومى قنيم ايديلهكدر اشبو اعلايه مباشرت اولدىبى احباب امتياز طرفدن وانى ولايت اخبار ايدىلوب ولايتعه هتتى تين ايديلهك اعلان كارتخندن اعتباراً برسته طرفده احباب املاك و اراضى حكومت محليه رسماً مراجعت تاميك مجبور اوله جتلىرى اراضى قوتناماسنده مندرج اعذار مشروعه احبابى سكت اولوق اوزره مدت مذبوره طرفده حكومت مراجعت ايقاش اولانلك ادعاسى كان بىك حكمنده اوله جتلىرى علاقه دارلك مدت معينسى طرفده و بره جتلىرى استىداعامله حكومت محليه بلا تاخير اون دردنجى مادهده بيان اولان قويميسونه حوله اوله جتلىرى. حكومت محليدن بشفه مقدمه و بريلهك استىداعامله حله مدت معينيك ختامندن صكره واصل اولدىبى قديرده قويميلن اولان احباب استىداع مدت معينسى طرفده مراجعت ايقاش غدا اوله جق و ادعائى مسوع اوله جتلىرى.

اون يدنجى ماده — باده بيان اولان قويميسون اعتناسك خرج داهلوى و اعلان و تحقيقات مصارفى كاملاً احباب امتياز طرفندن نسويه اوله جتلىرى.

دردنجى فصل مواد مختلفه

اون سكرنجى ماده — احباب امتياز نهدات و قعلىرى تاثيراتمان عالىك ايدىلىرى كندىلرته رسماً تبليغ اولدىبى قديمندن اعتباراً بر ماله مدت طرفنده عتائى باقتسه قدا و باخود پاسه قيتابله دولتمويلانى اولوق بريك لبرا كفاتل اقبسى توديع ايدىلكلردر. شو قديمكه عمويلات توديع ايدىلر ايسه قيتابك تيزلندن طولانى رتب ايدىلك قضااتك اكلى باغه طرفدن نهد ايديلهك و مذكور كفاتل اقبسك توديعى متعاقب فرمائلالى كندولرته تسليم اوله جتلىرى. اشبو كفاتل اقبسى قبول قعليتلىن اجراسندن صكره اياهه اوله جق و احباب امتياز ذكر اولان پرمه مدت اقتضا. دكهن كفاتل اقبسىنى توديع ايدىلكلرى قديرده كندولرته اعطازره حاجت قلقترين حق امتيازندن ساقط اوله جتلىرى.

اون طفرورنجي ماده — احباب امتياز اجرا اوله حق عثماني طوغرىدن طوغرى به
 كندولري وجوده كئورمه وياخورد نظامان خصوصيه نوقفا رعايا الوهم شريكى تشكيل
 ايدوراك ايتي ائره دور ائلك خصوصيه بخاردر فقط امتيازى بولموشركه وراشدكاري
 قدوده ايشوشركك نظامنامه داخليى تجارت و باقعه نظارتك تصديقه اقوال ايدم جلدرك.
 بكرميه ماده — حكومت سبه آرزو ايتديكي قدوده دائره امتياز داخنده تسيب
 ايدمجي موقعه كندى حسابنه استحكامات دائره وموقه ايشا ايدمجه جلدرك .
 بكرميه رنجي ماده — عمليات اكاليه قطعاً قبولدن سكره اعمالك ادامه معمولري
 و تعميراتى تابع ايمك اوزره احباب امتياز بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر
 داخل اولديني حله علاقه دار اولان باطله اراضى صاحبلرى ارمسته انتخاب اوله حق
 اوج و حاجت حكومتدن تعين اوله حق اوج كه جمعا اتي اعضادن مركب ر سنده هئتي
 تشكيل ايدوراك هر كسك اراضينك وسعي و نامين ايتديكي استادهك درجسي نسبتده
 تعميراتك حسن اعانه نظارت ايدم جلدرك ايشو سندن تشكيل ائلك اوزره احباب
 اراضى طرفندن انتخاب اوله حق اعضا حكومتجه قبول و ناموريلاري تصديق ايدمك
 لازم كله چكي كي معاملات عموميهت و اسبقا اوله حق باقك متناظر به صورت صرفه
 دار نظم ايدم جلدرك نظامنامه دى حكومتك نظر تصديقه عرس ايدم جلدرك .
 بكرميه ايكتميه ماده — كرك افراد اهاليكك تحت تصرفه بولان و كرك احباب
 امتياز غايد اولان رنجي صف اراضى عبايتك اكاليه قاب زراعت برحله كئورلديكن
 سكره ايك سه مدله اعشاردن و بركون معاف اولم جلدرك .
 بكرميه اوچنجه ماده — احباب امتياز اسباب مجيردن معذور ر مالك ظهورى
 تحقن اتمكسرين ايشو مفاوله نامه تعين ايدلان مدت و شرائط مقررده دارم سنده
 پروژملى احضار ائتر و با مصدق . و زورده كوتريلان عثماني اوقت ميسانه اكل
 ائترلر ايسه نظارجه مناسب ر مدت تعينه كندولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر بولر
 مدت طرفنده اعاى ائمه ايدم جلدرك قدوده كفاك ائتمسكك ضبطه امتياز فسوخ
 ايدم جلدرك ائتمسكك قدوده عثمانيك دوام و اكالى و احباب امتيازك فهدات سازمساك
 اعالمى ائچون پروژملى موجود و عمليات و التسلات و آلات و ادوات و لوازمات احباب
 امتيازك راي و معاليسه اسامع اولدند نصركه نفعه نظارتجه تدبير ايدم جلدرك قيمت ايله
 مزايده وضع اوله جلدرك نظارجه قبول و تسيب ايدلان و ايشو مفاوله نامه و سترلان
 مقدارده كفاك ائتمسكك اسام ائتمار مزايده ائتمك ايدم جلدرك مزايدهك ختامده
 ايتي التزام ايدن كيمسه ايشو مفاوله نامه احكامه كئولم جلدرك و امتياز صاحبلر يك حقوق

-9-

On dokuzuncu Madde - Eshâb-ı imtiyâz icrâ olunacak ameliyyâtı doğrudan doğruya kendileri vücûda getirmek veyahud nizamât-ı mahsusasına tevfiқан bir Osmanlı anonim şirketi teşkil ederek işi onlara devr etmek hususunda muhtardır fakat imtiyâzı böyle bir şirkete devrettikleri takdirde işbu şirketin nizamnâme-i dâhilisi Ticaret ve Nafia Nezâretinin tasdikine iktirân edecektir.

Yirminci Madde - Hükümet-i seniyye arzu ettiği takdirde daire-i imtiyâz dahilinde tensib edeceği mevâkide kendi hesabına istihkâmât-ı daim ve muvakkate inşa edebilecektir.

Yirmi birinci Madde - Ameliyyâtın ikmalile kat'iyyen kabulünden sonra imâlâtın idâme-i ma'mûriyyeti ve tamiyatı te'min edilmek üzere eshâb-ı imtiyâz veya yerlerine kaim olacak Osmanlı şirketi dahi dahil olduğu halde alâkadar olan bi-l-cümle arâzi sahipleri arasında intihab olunacak üç ve canib-i hükûmetten ta'yin olunacak üç ki cem'an altı a'zâdan mürekkeb bir sendika hey'eti teşkil edilerek herkesin arâzisinin vûs'atı ve te'min ettiği istifadenin derecesi nisbetinde tamiyatın hüsn-i ifâsına nezâret edecektir. İşbu sendikayı teşkil etmek üzere eshâb-ı arâzi tarafından intihab olunacak a'zâ hükûmetke kabul ve me'mûriyyetleri tasdik edilmek lazım geleceği gibi muamelât-ı umumiyesine ve istifâ olunacak mebâliğin miktarıyla suret-i sarfına dair tanzim edilecek nizamnâme dahi Hükûmetin nazarı tasdikine arz edilecektir.

Yirmi ikinci Madde - Gerek efrâd-ı ahâlinin tahd-ı tasarrufunda bulunan ve gerek eshâb-ı imtiyâza aid olan birinci sınıf arâzi ameliyyâtının ikmâlile kabil-i ziraât bir hale getirildikten sonra iki sene müddetle a'sârdan ve vergiden muaf olacaktır.

Yirmi üçüncü Madde - Eshâb-ı imtiyâz eshâb-ı mecburenden ma'dûd bir mâ'nînin zuhuru tahakkuk etmeksizin işbu mukavenâmede ta'yin edilen müddet ve şerait-i mukarrere dairesinde projeleri ihzâr eylemez veya musaddak projelerde gösterilen ameliyyâtı evkat muayyenesinde ikmâl etmezler ise nezâretce münâsib bir müddet ta'yini ile kendilerine ihtâr-ı keyfiyyet edildikten sonra bu müddet zarfında da ifâ-yı taahhüd eylemedikleri takdirde kefâlet akçesinin zabtıyla imtiyâz fesh edilir. İmtiyâzın feshi takdirinde ameliyyâtın devam ve ikmâl ve eshâb-ı imtiyâzın taahhüdât-ı sairesinin ifâsı için projeler ve mevcut ameliyyât ve inşaat ve alât ve edevat ve levazimat eshâb-ı imtiyâzın rey ve mütalâası istimâ' olunduktan sonra Nafia Nezâretince tasdik edilecek kıymet ile müzayedeye vaz' olunacaktır. Nezâretce kabul ve tensib edilmeyen ve işbu mukavenâmede gösterilen miktarda kefâlet akçesini teslim etmeyenler müzayedeye iştirâk edemeyceklerdir. Müzayedenin hitâmında işi iltizâm eden kimse işbu mukavenâme ahkâmına tabi olacak ve imtiyâz sahiblerinin hukuk

۹۰

ووظائفی اکا دور ایدیهلک بدل احوالک مزایده مصرفی و مصارف سائر منبیل ایدلکدن
سائر مقدار متبانی صاحب امتیاز عطا قلنه جقدر اشیو مزایدهن بر نتیجه استحصا
ایدیهلکدن قدرده اوج ماصکر و قیمت نیشات وضع اولنبرق بکیدن بر مزایده اعلان ایدیهلک
و بویکی مزایده دخی نتیجه سز هلیو ایشه احباب امتیازک بالجه حقوقی ساقط اولبرق
اعمالان موجوده و آلات و ادوات و لوازم افشایه لایله و تضمینات دولک مالی اوله جقدر
احباب امتیاز اشیو مزایده داخل اونی استبدکاری قدرده ضبط اولوش اولان کفالت
الحکمیک ایکی مثله تابع اونی اوزره بکیدن کفالت الحکمی اعطاسه مجبور اوله جقدر.
بکری در دخی ماده — تجارت و باغعه و نظائر کنشیات و عملیات صور اجراییه
واشیو امتیازه متعلق بالجه معاملات ایله عملیات قبول قطعی به قدر حسن حاله عافله
اولوب اولندنقی خصوص قیصر واسطه سیله تفتیش ایده بیه جقدر مصارف تقدیمه
المق اوزره فرمان عالیک اعطاسی و اشیو مقاوله لایله کفالتی لایقین اعتبار عملیات
قبول قطعه قدر احباب امتیازه نظائر نهی اونی لرا اعطا ایدیه جقدر
بکری بدخی ماده — احباب امتیاز اجرا ایدیهلک عملیات ایچون لایق الحاحه
جلب ایدیهلک بر اخی باش مهتدندن بشقه بالجه مأمورین قیصر و عمله داخل اولندنقی
حاله مستخدمین سائرمن تبعه عیالندن استخدام ایچکه مجبوردر .
بکری لایق ماده — آشیو عملیانه ظهور ایدیهلک اثر غنیه و سائر حقده
نظامات خصوصیه توفیقاً معاده ایدیه جقدر .
بکری بدخی ماده — آشیو عملیانه حکومتجه مجاندن فن و اساطیل مأمورین
اقدامت لزوم نوریلورسه بونرک ایچون لازم کلان موقت ایچینی احباب امتیاز
کندی حسابنه انشا ایچکه مجبور اوله جقدر
بکری سکرخی ماده — امتیاز فرمان عالیکنک اصداد اولندنقی کندیلر رسماً اخبار
اولندنقی کوندن قبول قطعی لایقنه قدر احباب امتیازک و ایچود راتونم شرکت دور
امتیاز ایدیکلری قدرده تشک ایدیهلک شرکت کشفکی قوسیده اوله حق ویا طرفلرندن
اوراده صلاحیت کابین حاکم رسمی دروکیل بولندریه جقدر عکس حاله بدیه دارمسه
و قوعیو لاحق بیلیات معتبر طوبیه جقدر .
بکری طوقونخی ماده — اشیو مقاوله لایله کفالتی لایقین طولانی حکومت
واهل ایله احباب امتیاز آرمسده ظهور ایدیهلک اختلافات عائد اولندنقی عاکم عیالنده
حل ایدیهلک و مقاوله لایله مودایتک تقصیری شورای دوله عائد بولجقدر .

ختم

-10-

ve vezaif-i ona devr edilecek bedel-i ihalenin müzayede masrafı ve masarif-i saire tenzil edildikten sonra miktar-ı mütebakisi sahib-i imtiyâza ıftâ kılınacaktır. İşbu müzayededen bir netice istihşâl edilemediği takdirde üç mäh sonra kıymet-i fiat vaz' olunmayarak yeniden bir müzayede ilân edilecek ve bu ikinci müzayede dahi neticesiz kalır ise eshâb-ı imtiyâzın bi-l-cümle hukuku sâkât olarak imâlât-ı mevcuda ve âlât ve edevât ve levazım-ı inşaiyye bilâ-bedel ve tazminat devletin malı olacaktır. Eshâb-ı imtiyâz işbu müzayedeğe dahil olmak istedikleri takdirde zabt olunmuş olan kefâlet akçesinin iki misline tâbî olmak üzere yeniden kefâlet akçesi ıftâsına mecbur olacaklardır.

Yirmi dördüncü Madde - Ticaret ve Nafia Nezâreti keşfiyyât ve ameliyyâtın suver-i icrâiyesini ve işbu imtiyâza müteallik bi-l-cümle muamelât ile ameliyyâtın kabul-i kat'îye kadar hüsn-i halde muhafaza olunub olunmadığını mahsus komiserler vasıtasıyla teftiş edebilecektir. Masarif-i teftişîye olmak üzere Fermân-ı Âlînin ıftâsı ve işbu mukavelenâmenin teatisi tarihinden itibaren ameliyyâtın kabul-i kat'îsine kadar eshâb-ı imtiyâz Nafia Nezâretine şehri on lira ıftâ edecekler.

Yirmi beşinci Madde - Eshâb-ı imtiyâz icra edilecek ameliyyât için lade-l-hâce celb edilecek bir ecnebi baş mühendisinden başka bi-l-cümle me'mûrin-i fenniyyeyi ve amele dahil olduğu halde müstahdemin-i saireyi tebaa-yı Osmaniyyeden istihdam etmeye mecburdur.

Yirmi altıncı Madde - Esnâ-yı ameliyyâtta zuhur edebilecek âşâr-ı atika vesaire hakkında nizamât-ı mahsusasına tevfikân muamele edilecektir.

Yirmi yedinci Madde - Esnâ-yı ameliyyâtta hükûmetce mahallinde fen veya zabita me'mûrları ikâmesine lüzum görülürse bunların ikâmeti için lazım gelen muvakkat ebniyyeyi eshâb-ı imtiyâz kendi hesabına inşa etmeye mecbur olacaktır.

Yirmi sekizinci Madde - İmtiyâz Fermân-ı Âlîsinin isdâr olunduğu kendilerine resmen ihbar olunduğu günden kabul-i kat'î tarihine kadar eshâb-ı imtiyâzın veyahud bir anonim şirkete devr-i imtiyâz ettikleri takdirde teşekkül edecek şirketin ikâmetgâhı Konya'da olacak veya taraflarından orada selahiyyet-i kâfiyyeyi haiz resmi birer vekil bulundurulacaktır aksihalde belediye dairesine vukû' bulacak tebligât muteber tutulacaktır.

Yirmi dokuzuncu Madde - İşbu mukavelenâmenin tatbik-i ahkâmından dolayı hükûmet ve ahâlî ile eshâb-ı imtiyâz arasında zuhur edecek ihtilâfât aid olduğu muhakeme-i Osmaniyyede halledilecek ve mukavelenâme mevaddının tefsiri Şura-yı Devlet'e aid bulunacaktır.

Hitâm

Belge-4

Takvîm-i Vekayî gazetesinde mukavelenamenin bulunduğu sayfalardan bir örnek